

TAUTINIŲ bendrijų 2016 naujienos Nr. 2 (57)

Jono Paršeliūno nuotr.

Lietuvos tautinių mažumų kultūros paveldo objektai. Karaimų kenesa Vilniuje

Balandžio 30 d. Vilniuje iškilminga eiseną paminėta lenkų, gyvenančių už Lenkijos ribų, diena. Ši diena yra pažymima gegužės 2 d. Ši metinis paradas skirtas paminėti 1050 m. nuo Lenkijos krikšto, Gegužės 3-iosios Konstitucijos 225-ąsias metines ir lenkų, gyvenančių užsienyje, dieną. Pasaulio lenkų diena minima nuo 2001-ųjų. Ją įteisino Lenkijos Seimas. Už šios šalies ribų gyvena apie 21 mln. lenkų.

Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsteigė garbės ženklą „Už nuopelnus“. Garbės ženklas yra Departamento skiriamas aukščiausias apdovanojimas Lietuvos tautinių mažumų kultūrai, tapatumo išsaugojimui ir nediskriminavimo skatinimui visuomenėje labiausiai nusipelnusiems asmenims pagerbti.

p. 3

Lietuvos Respublikos Seimas 2016-uosius paskelbė Bibliotekų metais. Suprantama, kad tai skatina daugiau domėtis bibliotekų darbu, problemomis. Kaip sekasi, kokiais rūpesčiais gyvena turbūt jauniausia biblioteka Lietuvoje – Vilniaus žydų viešoji biblioteka, kurios penkerių metų sukaktis bus minima šiais metais.

p. 10

VILNIAUS ŽYDŲ VIEŠOJI BIBLIOTEKA
VILNIUS JEWISH PUBLIC LIBRARY

Kokia tautinių mažumų padėtis Lietuvoje? Kas jaudina jų atstovus? Kaip kito jų požiūris per pastaruosius penkerius metus nuo 2011-ųjų, kai paskutinį kartą buvo atlikti tyrimai? Socialinių tyrimų centro Etninių tyrimų instituto mokslo darbuotojai praėjusių metų lapkritį atliko tautinėms mažumoms priklausančių asmenų tyrimą Vilniaus, Klaipėdos ir Visagino miestuose, Vilniaus ir Šalčininkų rajonuose. Iš viso buvo apklausta 600 respondentų, Lietuvos piliečių, tarp jų: 286 – rusų tautybės, 206 – lenkų, 108 – kitų tautybių, proporcingai gyventojų sudėčiai.

p. 17

Leidinių spaudai parengė

Redakcinė komisija

Adresas: Tautinių bendrijų namai,

Raugyklos g. 25, LT-01140 Vilnius.

Tel./faksas (8-5) 216 04 08

el.paštas: tbn@takas.lt

ISSN 2029-7394

Tiražas: 200 egz.

Redakcinės komisijos nuomonė

nebūtinai sutampa

su autorių nuomone

M a k e t a v o

Mindaugas Markevičius

T u r i n y s

VYRIAUSYBĖJE

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 metų ataskaita.....2

AKTUALIJOS

Lietuva padarė pažangą.....2

Įsteigtas Tautinių mažumų departamento apdovanojimas3

A. Puškino muziejus Vilniuje turi naują vadovę.....3

A. Butkevičius kvietė tautines bendrijas kartu sutikti Lietuvos valstybės 100-ąsias metines.....4

Įteikti Nacionaliniai lygybės ir įvairovės apdovanojimai6

Romų taboro Vilniuje laukia didelės permainos.....8

J. Rumša. Vilniaus žydų viešosios bibliotekos durys atviros visiems.....10

Žydiškojo Vilniaus vaizdus pamatys tolimų šalių gyventojai.....11

Festivalio devizas – „Paukščio simbolis mano kultūroje“.....12

Svečiuose – moksleiviai iš Rumunijos.....12

Sostinės svetainė *vilnius.lt* „kalba“ keturiomis kalbomis13

V. Krėvės kūriniai – azerbaidžaniečių kalba13

J. Rumša. Lietuvos baltarusiai: šimtmečių istorija tęsiama šiandien.....14

J. Rumša. Tautinių mažumų integracija – nepertraukiamas procesas.....17

Vilniaus universitete – apie vengriškąjį palikimą.....19

Lietuvoje Krymo totorių nepamiršo20

J. Rumša. Tautinių bendrijų atstovai keliavo po Lenkiją.....22

R. Banevičienė. Ukrainietiško virtinuko šventė.....24

Pirmąjį tarptautinį gruzinų kalbos diktantą rašė Vilniaus universitete.....24

NAUJOS KNYGOS

Baltarusiai leidžia knygas apie savo istoriją.....25

Lietuvių autoriaus knygoje – pasaulio žydų istorija25

„Makabi“ sporto klubo šimtmetis26

Apie musulmonus ir islamą – be išankstinių nuostatų27

Kelionė nuo Minsko iki Vilniaus baltarusių autoriaus akimis27

TAUTINĖS MAŽUMOS UŽSIENYJE

Kitataučių pavardės Estijoje bus rašomos kiek įmanoma išsaugant originalią formą.....28

S U M M A R Y.....28

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 metų ataskaita

Ministras Pirmininkas Algirdas Butkevičius gegužės 21 d. Seime pateikė Vyriausybės 2015 m. veiklos ataskaitą. Žemiau spausdiname Ataskaitos skyrių, skirtą darbui su tautinėmis bendrijomis.

X. TAUTINĖS BENDRIJOS

2015 metais Vyriausybės sprendimu atkurta atskira už tautinių mažumų politikos formavimą ir įgyvendinimą atsakinga institucija – Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Atkūrus departamentą užtikrintas Lietuvos tautinių mažumų interesų atstovavimas vyriausybiniu lygmeniu, tarpinstitucinio bendradarbiavimo tautinių mažumų srityje koordinavimas.

Atsižvelgiant į Lietuvoje gyve-

nančių tautinių mažumų poreikius, imtasi priemonių (įgyvendinant projektus) stiprinti bendradarbiavimą su Lietuvos tautinių mažumų bendruomenėmis, skatinti tautinių mažumų kultūros ir tradicijų sklaidą, gerinti tautinėms mažumoms priklausančių asmenų tapatybės išsaugojimą ir puoselėjimą bei jų integraciją į visuomenę. Laikantis proporcingumo principo pagal Lietuvoje veikiančių tautinių bendruomenių skaičių, patvirtinta nauja Tautinių bendrijų taryba (4 metais), taip sukurta vertikali komuni-

kavimo sistema, aprėpianti skirtingas tautinių mažumų nevyriausybinės organizacijas ir suteikianti joms galimybę tiesiogiai dalyvauti tautinių mažumų politikos formavimo procese, užtikrintas konsultavimosi su visuomene principas.

Parengtas ir Europos Komisijai pateiktas projektas „Vietinės romų platformos – vietos savivaldos įtraukimas į romų integracijos procesą“, kurio pagrindinis tikslas – sukurti bendradarbiavimo tarp romų bendruomenių ir vietos savivaldybių mechanizmą, užtikrinantį veiksmingą vietinio valdymo lygmens įtrauktį į romų integracijos procesą.

Lietuva padarė pažangą...

Lietuva padarė pažangą, įgyvendindama Tarptautinę konvenciją dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo.

Jungtinių Tautų Rasinės diskriminacijos panaikinimo komiteto baigiamosiose pastabose dėl Lietuvos šeštojo, septintojo ir aštuntojo pranešimų pagal Jungtinių Tautų tarptautinę konvenciją dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo pripažįstama Lietuvos pažanga įgyvendinant šios konvencijos nuostatas.

Savo baigiamosiose pastabose, priimtose 2015 m. gruodžio mėn., Jungtinių Tautų Rasinės diskriminacijos panaikinimo komitetas, prižiūrintis Tarptautinės konvencijos dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo vykdymą, palankiai įvertino pastaraisiais metais Lietuvoje priimtus teisės aktus ir vykdytas politines priemones, įgyvendinančias konvencijos nuostatas.

Palankiai įvertintas Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsteigimas, taip pat 2015 m. priimtos veiksmingos

priemonės nediskriminavimo ir tautinių mažumų integracijos srityse: Romų integracijos į Lietuvos visuomenę 2015–2020 metų veiksmų planas bei Nediskriminavimo skatinimo 2015–2017 metų tarpinstitucinis veiklos planas. Šių tarpinstitucinių planų vykdytojai – įvairios valstybės institucijos ir įstaigos, tarp jų ir Tautinių mažumų departamentas.

Baigiamosiose komiteto nuostatose taip pat nurodytos tobulintinos sritys, pateiktos atitinkamos rekomendacijos, apie kurių įgyvendinimą Lietuva informaciją turės pateikti kituose pranešimuose.

1965 metų JT Tarptautinė konvencija dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo yra vienas pagrindinių ir svarbiausių tarptautinių žmogaus teisių apsaugos dokumentų, įtvirtinančių žmogaus teisių standartus, kurių kiekviena valstybė, tapusi konvencijos nare ir ją ratifikavusi, įsipareigoja laikytis. Konvencijoje įtvirtinta, kad kiekviena valstybė dalyvė įsipareigoja užtikrinti visų savo piliečių, nepriklausomai nuo jų rasės, odos spalvos, giminės, tautybės

ar etninės kilmės, lygiateisiškumą prieš įstatymą bei jų apsaugą nuo nelygybės ir diskriminacijos, taip pat įsipareigoja vykdyti visų formų ir apraiškų rasinės diskriminacijos panaikinimo politiką bei skatinti visų rasių savitarpio supratimą.

Pagal konvencijos nuostatas valstybės, šios konvencijos dalyvės, privalo periodiškai teikti ataskaitas Jungtinių Tautų Rasinės diskriminacijos panaikinimo komitetui, prižiūrinčiam konvencijos vykdymą, apie konvencijos nuostatų įgyvendinimą savo šalyje. Pranešimai apie tai, kokių įstatyminių, teisminių, administracinių ar kitokių priemonių valstybės ėmėsi konvencijos nuostatoms įgyvendinti, teikiami kas dveji metai. Pranešimai rengiami atsižvelgiant į komiteto baigiamąsias pastabas, pagrįstas išnagrinėtais valstybių dalyvių pranešimais.

Lietuva Tarptautinę konvenciją dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo ratifikavo 1998 metų lapkričio 10 dieną.

**Tautinių mažumų departamento
prie LRV informacija**

Įsteigtas Tautinių mažumų departamento apdovanojimas

Įsteigtas Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės garbės ženklas „Už nuopelnus“.

Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsteigė garbės ženklą „Už nuopelnus“. Garbės ženklas yra Departamento skiriamas aukščiausias apdovanojimas Lietuvos tautinių mažumų kultūrai, tapatumo išsaugojimui ir nediskriminavimo skatinimui visuomenėje labiausiai nusipelnusiems asmenims pagerbti.

Garbės ženklai yra šie:

Departamento Didysis garbės ženklas „Už nuopelnus“,

Departamento Aukso garbės ženklas „Už nuopelnus“,

Departamento Sidabro garbės ženklas „Už nuopelnus“.

Didžiuoju Garbės ženklą „Už

nuopelnus“ apdovanojami Lietuvos ir užsienio valstybių piliečiai už: svarų indėlį ir ypatingus nuopelnus Lietuvos tautinių mažumų kultūrai ir jos išsaugojimui, už iniciatyvas, inspiruojančias visuomenę pozityviai veiklai tautinių mažumų srityje, už asmeninę atsakomybę, kuriant nediskriminacinę aplinką; svarų indėlį ir ypatingus nuopelnus, stiprinant tarpkultūrinį dialogą, puoselėjant kultūrinę įvairovę, santarvę, ugdant visuomenėje humanistines vertybes; darnios, pilietiškos ir atviros Lietuvos visuomenės stiprinimą.

Aukso Garbės ženklą „Už nuopelnus“ apdovanojami Lietuvos ir užsienio valstybių piliečiai už: nuopelnus Lietuvos tautinių mažumų kultūrai ir jos išsaugojimui, bendruomeniškumo stiprinimą, už asmeninę atsakomybę, kuriant nediskriminacinę aplinką; Lietuvos tautinių mažumų tapatumo

stiprinimą, už pilietiško ir pagarbos kultūrų raiškos įvairovei skatinimą.

Sidabro Garbės ženklu apdovanojami Lietuvos ir užsienio valstybių piliečiai už: nuopelnus Lietuvos tautinių mažumų kultūrai ir jos išsaugojimui, nevyriausybinių organizacijų veiklos stiprinimą; ilgametę sėkmingą veiklą Lietuvos tautinių mažumų tapatumo išsaugojimo ir integracijos į Lietuvos visuomenę srityje, patirties ir žinių perdavimą jaunajai kartai; pavyzdinį tautinių mažumų tapatumo puoselėjimui ir integracijos skatinimui reikšmingą projektų įgyvendinimą.

Kandidatus apdovanoti Garbės ženklu turi teisę siūlyti Departamento direktorius, Departamento padalinių vadovai, Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas, tautinių mažumų kultūros centrų vadovai, tautinių mažumų nevyriausybinių organizacijų lyderiai.

A. Puškino muziejus Vilniuje turi naują vadovę

Nuo balandžio vidurio Literatūrinio A. Puškino muziejaus Vilniuje direktore paskirta žinoma rusų bendruomenės atstovė Nadežda Petrauskienė.

N. Petrauskienė yra Tautinių bendrijų tarybos prie Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės narė, Rusų kultūros centro valdybos narė, švietimo ir kultūros projektų koordinatorė.

Sodybą Vilniaus priemiestyje Marukučiuose jaunesnysis poeto A. Puškino sūnus Grigorijus ir jo žmona Varvara įsigijo 1899 m., pardavę Michailovskojė dvarą Rusijos imperatoriškajai akademijai. Čia jie atsivežė ir kai kuriuos asmeninius A. Puškino daiktus. Namą, kuris iki to laiko buvo vasarnamis, Puškinai pritaikė gyventi ir žiemą. Deja, porai neilgai teko džiaugtis bendru gyvenimu. Grigorijus mirė 1905 m.,

Varvara – 1935 m. Prieš mirtį ji paliko testamentą, kuriame rašė, kad Marukučių sodybos gyvenamasis namas negali būti parduotas ar išnuomotas, kad čia turi būti saugomas didžiojo poeto A. Puškino atminimas ir kad Marukučių sodyba visuomet turi tarnauti kultūros ir švietimo tikslams.

Nuo 1948 m. joje veikia muziejus. Jo ekspoziciją sudaro šeši autentiškai apstatyti XIX a. pabaišos kambariai, kuriuose nemažai tuometinių namų apyvokos daiktų ir dailės kūrinių. Saugoma 21 A. Puškino knyga iš 34, išleistų poetui gyvam esant. Muziejuje nuolat rengiamos dailės, literatūros, fotografijos, numizmatikos, taikomojo meno ir kitos parodos, organizuojami edukaciniai užsiėmimai moksleiviams ir jaunimui. Per metus

N. Petrauskienė

muziejų aplanko tūkstančiai lankytojų iš daugelio pasaulio šalių. Kasmet birželio 6 d., A. Puškino gimimo dieną, vyksta iškilmingi renginiai. **TBN inf.**

A. Butkevičius kvietė tautines bendrijas kartu sutikti Lietuvos valstybės 100-ąsias metines

Gegužės 18 d. Vyriausybė rūmuose paminėta Lietuvos tautinių bendrijų diena. Į iškilmingą renginį atvyko tautinių bendrijų, kitų nevyriausybinų organizacijų, valstybinių institucijų atstovai, užsienio šalių diplomatai. Šventės dalyviams koncertavo Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos 5-6 klasių smuikininkų ansamblis (vadovas Artūras Šilalė, koncertmeisteris Aleksandras Vizbaras). Renginio organizatoriai – Tautinių bendrijų taryba ir Tautinių bendrijų namai. Renginio globėjas – Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Parodos stenduose – istorija ir dabartis

Tautinių bendrijų dienos proga Vyriausybės rūmų antro aukšto fojė atidaryta paroda „Lietuvos tautinės bendrijos: istorijos keliai“. Joje eksponuojamuose stenduose atsispindi dvidešimties Lietuvos tautinių bendrijų istorija, veikla per 25-erius Nepriklausomybės metus. Kiekviena tautinė bendrija šioje parodoje pristatė pati save: pačios bendrijos rengė tekstus, parinko iliustracijas, išsakė tai, kas joms atrodė svarbu ir aktualu.

„Dar keturioliktame amžiuje Lietuvos didysis kunigaikštis Gediminas savo laiškuose pakvietė Europos miestų piliečius atvykti į Lietuvą ir čia apsigyventi. Nuo tada Vilnius tapo daugiataučiu miestu, čia gyveno ir iki

šiol sugyvena daugelio skirtingų tautybių žmonės“, - parodos pristatymo metu kalbėjo Ministras Pirmininkas Algirdas Butkevičius.

Jis pabrėžė, kad šiandien daugiatautiškumas ir daugiakultūriškumas yra visos Lietuvos bruožas. „Mūsų šalies istoriją kūrė daugelio tautų atstovai, kartu mes stovėjome Lietuvos nepriklausomybės ištakose, kartu sveikinome laisvą Lietuvą ir, tikiu, kartu pasitiksime valstybės atkūrimo 100-mečio jubiliejų“, - sakė Vyriausybės vadovas.

Premjeras kvietė gausiai susirinkusius renginio dalyvius savo idėjomis ir darbais prisidėti prie 100-mečio šventės, taip įamžinant bendrą savo bendruomenių ir Lietuvos istoriją.

Vyriausybės kancleris Alminas Mačiulis linkėjo išlaikyti tautų sa-

vitumą ir kultūrinę įvairovę. „Mes ypatingai vertiname visų Lietuvoje gyvenančių tautinių bendruomenių atstovus. Visai netrukus minėsime pirmuosius atkurto Tautinių mažumų departamento metus. Esu tikras, kad šis departamentas padeda jums ne tik puoselėti tautinį identitetą, bet ir lietuvių tautai geriau pažinti čia gyvenančių tautinių bendrijų kultūrą, tradicijas, kasdienį gyvenimą“, - sakė Vyriausybės kancleris.

Turtina išmintimi ir patirtimi

Renginiui persikėlus į Didžiąją salę, sveikinimo žodį tarė Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorė dr. Vida Montvydaitė. Ji pasidžiaugė, kad šios kadencijos Seimas, suprasdamas darnaus tautinio dialogo svarbą ir vertindamas visų Lietuvos tautų indėlį į stiprios šiuolaikinės valstybės kūrimą, paskelbė Tautinių bendrijų dieną kaip atmintiną. Departamento vadovė teigė, kad tautinės bendruomenės Lietuvą turtina savo tautų liaudies išmintimi ir patirtimi.

„Mes esame artimi tuo, kas mus vienija – bendri namai, bendra šalis. Skirtingų tautybių, religijų, pažiūrų ar pomėgių žmonės visuomet ieškos dialogo ir ras sprendimus, prisimindami, kad turi bendrą tikslą – šalį, kurioje jaučiasi vertinami“, - sakė dr. V. Montvydaitė.

Iškilmingame renginyje kalbėjusi Tautinių bendrijų tarybos pirmininkė Gunta Rone pažymėjo, kad tautinės bendrijos, būdamos skirtingos savo istorija, religija, kalba, tradicijomis, turi ir vieną bendrą bruožą – visi jų atstovai yra šios valstybės piliečiai, Lietuvos vaikai. Pasak jos, kiekviena tautinė bendrija turtina mūsų šalies gyvenimą nepakartojamomis spalvomis – savo tradicijomis, papročiais,

Parodos stendai

A. Butkevičius

kultūra, kuri yra visos Lietuvos kultūros sudėtinė dalis.

„Po dviejų metų minėsime reikšmingą ir išskirtinę Lietuvos istorijos datą – šimtąsias Lietuvos valstybės atkūrimo metines. Tarp tūkstančių savanorių, gynusių Lietuvos nepriklausomybę, buvo nemažai kitų tautybių žmonių. Kitataučiai įnešė reikšmingą įnašą, stiprinant jauną valstybę tarpukariu, kuriant jos ekonomiką, mokslą, kultūrą. Lygiai tą patį galima pasakyti ir kalbant apie šiandieninį šalies gyve-

nimą. Mes kartu buvome ir švenčių, ir dramatiškų išbandymų dienomis. Tautinių bendrijų atstovai kartu su lietuviais stovėjo Baltijos kelyje, gynė laisvės žodį 1991-ųjų sausį. Tautinės bendrijos visada buvo kartu su savo valstybe Lietuva, buvo lojalios ir ištikimos jai“, - sakė G. Rone.

Padėkos ir apdovanojimai – nusipelnusiems

Iškilmingo renginio metu Vyriausybės kancleris įteikė Ministro Pirmininko A. Butkevičiaus padėkas asmenims, kurie ypač prisideda prie Lietuvoje gyvenančių tautinių bendrijų kultūros sklaidos: Kauno armėnų bendrijos pirmininkui Aleksandrui Bojadžianui, Vilniaus ukrainiečių bendrijos nariui Jurijui Pankivui, Lietuvos vaikų fondo direktorei Romualdai Navikaitei, Vilniaus lenkų kultūros namų direktoriaus pavaduotojai Kristinai Ziminskai, Kauno įvairių tautų kultūrų centro direktoriui Dainiui Babilui.

Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorė dr. V. Montvydaitė už aktyvią kultūrinę ir visuomeninę veiklą puoselėjant ir skleidžiant tautinių bendrijų kultūrą bei tradicijas Departamento padėkos raštus įteikė

G. Rone

Ūlei Damasickienei, Lietuvos estų draugijos valdybos narei, Tamarai Gaitanži, Lietuvos graikų ansamblio „Patrida“ vadovei, Nadeždai Lukinai, Klaipėdos „Pajūrio“ pagrindinės mokyklos ukrainiečių etnokultūros būrelio mokytojai, Jelenai Mirončik, Klaipėdos „Pajūrio“ pagrindinės mokyklos baltarusių etnokultūros būrelio „Krynička“ mokytojai, Tatanai Skorieni, Baltarusių klubo „Siabryna“ narei.

Atminimo dovanos už visuomeninę veiklą bei asmeninį indėlį skatinant tautinių bendrijų kultūrų dialogą buvo įteiktos Elenai Berežok, Slavų estetinio lavinimo centro pirmininkei, Tautinių bendrijų tarybos narei, Iljai Čurakovui, Visagino miesto rusų bendruomenės „Sadko“ pirmininkui, Larisai Podberiozkinai, Visagino kultūros centro etnokultūros skyriaus vedėjai, Larisai Sliesaravai, Lietuvos gudų visuomeninių organizacijų susivienijimo prezidentei, Tautinių bendrijų tarybos narei.

Už sėkmingą visuomeninę veiklą išsaugant ir puoselėjant tautinę tapatybę bei skatinant įvairių tautybių Lietuvos gyventojų kultūrinę

Minėjimo metu

Tautinių mažumų departamento direktorė dr. V. Montvydaitė įteikia apdovanojimą Vilniaus lenkų kultūros namų direktoriui A. Liudkovskiui

dialogą Tautinių mažumų departamento Sidabro garbės ženklu „Už nuopelnus“ apdovanoti: Laimons Bliumas, Vilniaus latvių draugijos narys, Mychailo Maksymjuk, Vilniaus ukrainiečių bendrijos narys, Galina Miškinienė, Vilniaus apskrities totorių bendruomenės pirmininkė, Zinaida Sesickienė, Lietuvos rumunų-moldavų kultūros bendrijos „Dačija“ tarybos narė, Araik Tunian, Lietuvos armėnų sąjungos pirmininkas.

Aukso garbės ženklu „Už nuopelnus“ už tautinės tapatybės stiprinimą ir dėmesį Lietuvos tautinių mažumų kultūrai bei jos išsaugojimui apdovanotas Artur Liudkovski, Vilniaus lenkų kultūros namų direktorius.

Šventėje koncertavo Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos 5-6 klasių smuikininkų ansamblis

Įteisino atmintiną dieną

Lietuvos Respublikos Seimas 2013 m. spalio 15 d. paskelbė gegu-

žės 21-ąją kaip atmintiną Lietuvos tautinių bendrijų dieną. UNESCO sprendimu nuo 2002-ųjų metų ši data paskelbta kaip Pasaulinė kultūrų puoselėjimo diena. Nustatydama tą pačią dieną paminėti Lietuvos tautines bendrijas, mūsų valstybė pabrėžia savo siekį išsaugoti visų joje gyvenančių tautų savitumą, kultūrinę įvairovę, laisvę ir bendradarbiavimą.

2011 metų visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenimis, Lietuvoje gyvena 154 tautybių atstovai. Kitataučiai sudaro apie 16 proc. šalies gyventojų. Gausiausios tautinės bendruomenės yra lenkų (6,6 proc.),

rusų (5,8 proc.), baltarusių (1,2 proc.). Veikia apie 300 tautinių mažumų organizacijų, penki tautinių mažumų kultūros centrai. **TBN inf.**

Įteikti Nacionaliniai lygybės ir įvairovės apdovanojimai 2015

Balandžio 18 d. Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje trečius metus iš eilės buvo įteikti Nacionaliniai lygybės ir įvairovės apdovanojimai žmonėms ir organizacijoms, pasižymėjusiems žmogaus teisių gynimo srityje.

Apdovanojimai už nuopelnus lygybės ir įvairovės srityje 2015 m. įteikti asmenims, organizacijoms ir

pilietinėms iniciatyvoms devyniose nominacijose.

Tautų dialogo apdovanojimas

įteiktas pilietinei iniciatyvai „Priimsiu pabėgėlių“ už savanoriškas pastangas kurti saugią erdvę naujai atvykusiems ir prieglobsčio prašantiems kitų tautų, kultūrų ir religijų žmonėms.

Apdovanojimą įteikė Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos

Respublikos Vyriausybės direktorė dr. Vida Montvydaitė.

Šiam apdovanojimui taip pat buvo nominuoti Boguslavas Gruževskis už tautų dialogo puoselėjimą, plėtojant draugiškus santykius su lenkų tautine bendruomene ir Lenkija bei projektas „Mišri šeima“ už skatinimą palankiau žiūrėti į skirtingų tautų, kultūrų, rasių, religijų atstovų šeimas, skleidžiant tolerancijos, nediskriminavimo ir tautinio identiteto daugiakultūroje visuomenėje idėjas.

Religijų įvairovės apdovanojimas įteiktas mokslininkei Aušrai Požėraitei už aktyvų ir nuoseklų mokslinį darbą, sklaidant vyraujančius mitus ir stereotipus apie religijas, viešinant tyrimus žiniasklaidoje, kuriant atviresnę visuomenę, besidominčią religijų įvairove.

Šiam apdovanojimui buvo nominuota Neringos Rekašiūtės paroda „Islamas Lietuvoje“ už tarpkultūrinio dialogo skatinimą visuomenėje, pozityvaus ir objektyvaus musulmonų matomumo Lietuvoje didinimą ir Egdūnas Račius už ilgametį ir nuodugną islamo tyrinėjimą, kompetentingus komentarus viešojoje erdvėje, nusistovėjusių stereotipų apie islamą ir musulmonus griovimą bei intelektualios diskusijos puoselėjimą.

Laureatams buvo įteiktos menininko Viktoro Dailidėno sukurtos stiklo statulėlės – stikliniame stačiakampyje pavaizduotas delno įspaudas, simbolizuojantis žmogiškumą, vienybę ir kiekvieno žmogaus unikalumą.

Renginio metu koncertavo Artūro Noviko džiaz mokyklos vokalinė grupė „Jazz Island“ ir M. K. Čiurlionio kvartetas. Filharmonijos fojė veikė dvi parodos: asociacijos „Lietuvos neigaliųjų forumas“ ir Švedijos instituto parengta paroda „AccessAbility“ bei Neringos Rekašiūtės fotografijų paroda „Islamas Lietuvoje“.

Nacionalinių lygybės ir įvairovės apdovanojimų laureatai

Pernai Etno dialogo (taip buvo vadinamas) apdovanojimas skirtas grupei Biplan už tarpusavio supratimo ir geros valios tarp įvairiausių Lietuvos tautybių skatinimą.

2014 m. Nacionalinis lygybės ir įvairovės apdovanojimas buvo įteiktas tautinių bendrijų veikėjai, rašytojai, vertėjai, ambasadorei Halinai Kobeckaitėi už visą gyvenimą puoselėtą toleranciją.

Apdovanojimai, kaip minėta, skiriami devyniose kategorijose: Lyčių lygybės – už nestereotipinio požiūrio į moteris ir vyrus sklaidą ir įtvirtinimą visuomenėje; Tautų dialogo – už nuopelnus veikiant tautinių bendruomenių integravimo, ksenofobijos, rasinių, etninių stereotipų mažinimo procesuose; Vaivorykštės – už nuopelnus LGBT teisių atstovavimo srityje, mažinant homofobijos, transfobijos ir bifobijos daromą žalą bei skatinant LGBT atvirumą ir didesnę integraciją į visuomenę; „Geriausias amžius – mano amžius“ – už iniciatyvą, skatinančią realizuoti savo potencialą ir tikslus darbe, laisvalaikiu ar užsiimant visuomenine veikla, nepaisant stereotipų apie jauną ar vyresnį amžių, už nuopelnus vienijant įvairaus amžiaus žmonių

kartais; Įveiktos kliūtys – už fizinės, socialinės, kultūrinės, požiūrio ir/ar kitokios kliūtis sėkmingą įveikimą užtikrinant žmonių su negalia orų gyvenimą ir dalyvavimą visuomenėje; Religijų įvairovės – asmeniui, organizacijai, idėjai ar projektui, kuris prisidėjo prie religijos laisvės principo įtvirtinimo ir sklaidos bei religijų įvairovės pažinimo ir priėmimo skatinimo Lietuvoje; Metų proveržio – už plačiai nuskambėjusį ir prie įvairovės ir lygybės skatinimo visuomenėje prisidėjusį poelgį, darbą, iniciatyvą, kūrinių ir pan.; Žiniasklaidos balso – skiriamas žiniasklaidos atstovams, kurie savo darbu, veiksmu ar iniciatyva skatina asmenų lygybę ir įvairovę visuomenėje bei gina žmogaus teises; Gyvenimo nuopelnų – skiriamas asmeniui už gyvenimo nuopelnus žmogaus teisių srityje, kurio aktyvūs ir iniciatyvūs veiksmai prisidėjo prie lygybės, įvairovės ir tolerancijos idėjų skatinimo ir puoselėjimo.

Nacionalinius lygybės ir įvairovės apdovanojimus teikia Seimui atskaitinga Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba ir septynias nevyriausybines organizacijas vienijantis Nacionalinis lygybės ir įvairovės forumas.

TBN inf.

Romų taboro Vilniuje laukia didelės permainos

Balandžio 20 d. Vilniaus savivaldybės taryba pritarė Romų integracijos planui, kuriuo ketinama iškelti romų taboro gyventojus į būstus mieste. Tam iki 2019-ųjų pabaigos iš viso numatyta per 0,7 mln. eurų iš savivaldybės, valstybės biudžetų ir kitų šaltinių. Kaip „Tautinių bendrijų naujienoms“ sakė Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Socialinių reikalų ir sveikatos departamento direktoriaus pavaduotoja Rasa Laiconienė, pagrindiniai plano tikslai – stabdyti narkomanijos plitimą tabore ir šalia jo esančioje teritorijoje, siekti saugios kaimynystės, tobulinti švietimo sistemą ir neformalųjį romų vaikų ugdymą, užtikrinti geresnę sveikatos apsaugą, gerinti jų gyvenimo sąlygas, mažinti socialinę atskirtį.

R. Laiconienė

nesiais sulaikyta per 1,7 tūkst. narkotikų vartotojų ir per 100 prekeivių.

Užkardą narkotikams

Pasak R. Laiconienės, plane numatyta plati kovos su narkotikų platintojais, pagalbos narkomanams, švietimo apie narkotikų žalą programa.

Gaudant narkotikų tiekėjus, platintojus ir ardant tiekimo tinklus numatyta suteikti policijai galimybę įsirengti papildomas keturias vaizdo stebėjimo kameras aplink taborą, kartu su policija vykdyti narkomanus vežančių taksi kontrolės reidus. Tam iki 2019-ųjų planuojama skirti tris Viešosios tvarkos skyriaus specialistus ir automobilį. Kameroms įsigyti ir įrengti ketinama skirti 50 tūkst. eurų, reidams su policija – 150 tūkst. eurų.

Lengvinant policijos darbą, taboro teritorijoje toliau numatyta kirsti krūmus, vežti besimėtančias šiukšles.

„Tabore ketinama platinti ir informaciją apie narkotikų žalą, rehabilitacijos galimybes lietuvių, rusų, lenkų ir gal būt romų kalbomis. Informaciją rengtų savivaldybė kartu su policija, Vilniaus priklausomybės ligų centru (VPLC)“, - sakė R. Laiconienė.

Pagalba narkomanams

Tuo metu tabore apsilankantiems narkomanams pagalbą teiktų mobili klinika. Savivaldybės atstovai su VPLC darbuotojais prie taboro būdėtų kasdien po porą valandų, keistų švirkštus, dalytų tvarsliaivą, teiktų informaciją apie rehabilitaciją. Taip per metus numatoma aptarnauti 1,5 tūkst. asmenų.

Pasak R. Laiconienės, žadama įtraukti per 250 nuo narkotikų priklausomų asmenų į metadono programą. Tam, savivaldybės skaičiavimais, iki 2019-ųjų iš valstybės ir Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto reikėtų 95 tūkst. eurų.

Bent kartą per mėnesį ketinama organizuoti tarpžinybinį susitikimą, kuriame policijos, romų bendruomenės, savivaldybės Vaiko teisių apsaugos ir Viešosios tvarkos skyrių specialistai, socialiniai darbuotojai spręstų saugios kaimynystės tabore klausimus.

Pernai policijai suintensyvinus reidus tabore, rugpjūčio - spalio mė-

Dėmesys vaikams

„Kita svarbi ir didelė sritis – tai švietimo ir ugdymo prieinamumas romų vaikams, kurie gyvena tabore. Pastebime, kad vaikai nuolat vėluoja į pamokas, jie laiku nepažadina, nesuruošiami į mokyklą. Bandėme aiškintis, kodėl taip yra. Priežastys – sunku pasiekti mokyklą, trūksta elementarių auklėjimo įgūdžių tėvams. Prisimenu vieną atvejį. Romų tautybės moteriai, neturinčiai kur gyventi, pasiūlėme išsinuomoti gyvenamą plotą, kol bus surastas socialinis būstas. Tačiau jai nepatiko, kad jau dešimtą valandą reikia vaikus guldyti miegoti. Jai tai atrodė nenormalu, varžoma jos laisvė. Gyvenant tabore gal įprasta, kad vaikai ir iki dvyliktos nakties loks-to po taborą ir niekas neina miegoti. Bet kaip kitą rytą jie laiku atsikels ir eis į mokyklą? Norime padėti romų šeimoms išsiugdyti įgūdžius, kaip teisingai planuoti vaikų dienos režimą, paruošti vaiką mokyklai ir pan.“, - teigė R. Laiconienė.

Ketinama savivaldybėje įsteigti psichologo etatą. Specialistas padėtų

teikti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugas romų vaikams, kurie gyvena socialinės rizikos šeimose. Bus bandoma užtikrinti, kad romų vaikai pasiektų mokyklą ir darželius juos pavežant iki ten. Tam siūloma steigti padėjėjų etatus. Pavėžėjimo paslaugai ir padėjėjams, skaičiuojama, per trejus metus reikėtų beveik 110 tūkst. eurų.

Taip pat bus siūloma įdarbinti papildomai pedagogų asistentų tose ugdymo įstaigose, kuriose mokosi daugiau romų vaikų. Pačiame tabore gerinant infrastruktūrą būtų įkurtos vaikų pasiėmimo aikštelės – peronai.

Ir toliau ketinama organizuoti romų tautybės vaikų popamokinių neformalųjį ugdymą Dienos centre. Tuo užsiimtų ne tik savivaldybės socialinis darbuotojas-psichologas, bet ir nevyriausybininkai. Savivaldybė planuoja tam skirti daugiau nei 70 tūkst. eurų.

Numatytos ir „gatvės pedagogikos“ priemonės su jaunimu, vaikais, kurie nesilanko Dienos centre ar užsuka į jį retai. Socialiniai darbuotojai-psichologai ketina bendrauti su vaikais ir jaunimu jų susibūrimo vietose, ten teikti asmeninę, socialinę pagalbą.

Kaip teigė R. Laiconienė, papildomai bus finansuojamas romų vaikų vasaros užimtumas ir neformalus ugdymas ne pačiame tabore, o miesto dienos stovyklose. Jose romų vaikai leis laiką, bus mokomi kartu su savo bendraamžiais iš įvairių miesto mokyklų.

Taboro vaikams planuojama organizuoti narkotikų vartojimo prevencijos programas, organizuoti vaikų vasaros poilsio stovyklas. Plane kasmet 120-čiai vaikų numatyta socialinė parama, 20-čiai šeimų – vienkartinės pašalpos, dar 35-ioms – parama maisto produktais, 67 romų šeimoms gautų paramą malkomis.

Iš taboro lūšnos – į šviesų būstą

„Labai opi yra būsto problema. Romai deklaruoja, kad nori išsikelti

iš taboro, bet niekas nesuteikia būsto. Planuojame sudaryti sąrašą žmonių, kurie pareiškė valią išsikelti. Tada, atsižvelgdami į kiekvienos šeimos poreikius, žiūrėsime, kaip galima jai suteikti būstą mieste. Namų specialiai romams nesiruošiama statyti. Jie bus apgyvendinti kartu su kitais gyventojais“, - sakė R. Laiconienė.

Tačiau, jos teigimu, tenka susidurti su gyventojų pasipriešinimu, kaip tai atsitiko Fabijoniškių mikrorajone. „Norėjome įkelti tvarkingą moterį romę su penkiais ikimokyklinio amžiaus vaikais, kuriuos ji gražiai prižiūri, pati tvarkinga, bet gyventojai surinko parašus, pasipriešino, kad romų šeimos nenori kaimynystėje“, - sakė R. Laiconienė.

„Norime nuraminti būsimus romų kaimynus, namų, kuriuose bus įkelta romų šeima, bendruomenės. Nebus taip, kad romų šeimos bus įmestos į kokią daugiabutį ir pamirštos. Su jais dirbs socialiniai darbuotojai, vaikų teisių specialistai. Jeigu atsiras problemų, gyventojai galės kreiptis į šias tarnybas“, - aiškino pašnekovė.

R. Laiconienės nuomone, yra gerų pavyzdžių, kai romai puikiai integruojasi į naują aplinką, nesiskundžia jais ir kaimynai. „Gražius pavyzdžius viešinsime savivaldybės kanalais, sieksime keisti nusistovėjusius stereotipus. Kai pradės atsirasti gerų pavyzdžių,

tai ir visuomenė juos priims kitaip“, - įsitikinusi savivaldybės darbuotoja.

Numatyta ir toliau aktyviai kovoti su nelegaliomis statybomis. Savivaldybė kartu su Valstybine teritorijų planavimo inspekcija ne tik žada griauti neteisėtus statinius, bet ir sieks juos užfiksuoti dar darbų pradžioje, jeigu tokių bus. Nameliai, iš kurių šeimos išsikels, bus graunami.

Švies romus

Romus ketinama šviesti, teikti informaciją apie paslaugas gydymo, socialinės rūpybos įstaigose, rengti paskaitas apie asmens higieną, diegti elementarius kasdienius įgūdžius. Tam numatoma skirti per 55 tūkst. eurų.

„Pačiame tabore yra Romų visuomenės centras. Jame įkurdinsime socialinį darbuotoją, kuris teiks konsultacijas, padės tvarkyti dokumentus. Per jį mes planuojame teikti visą savivaldybės informaciją romų bendruomenei. Tai ir sveikos gyvensenos įgūdžių formavimas, ir priklausomybių prevencijos. Šiai paslaugai galvojame skelbti konkursą. Paskaitų skaitymas rezultatų neduoda. Tai turi būti kažkokios užsiėmimai, galbūt kažkokios išvykos, stovyklos. Ketiname įsteigti įdarbinimo tarpininkavimo paslaugą“, - sakė R. Laiconienė.

TBN inf.

Romų vaikai

Vilniaus žydų viešosios bibliotekos durys atviros visiems

Lietuvos Respublikos Seimas 2016-uosius metus paskelbė Bibliotekų metais. Suprantama, kad tai skatina daugiau domėtis bibliotekų darbu, problemomis. Kaip sekasi, kokiais rūpesčiais gyvena turbūt pati jauniausia biblioteka Lietuvoje – Vilniaus žydų viešoji biblioteka. Apie tai kalbamės su jos vedėju Žilvinu Beliausku.

Jonas RUMŠA

- Šiomet sukanka penkeri metai, kai atidaryta Jūsų biblioteka. Kokie tai buvo metai? Ar galima teigti, kad biblioteka rado savo vietą ir užėmė tam tikrą nišą kultūriniame visuomenės gyvenime?

- Aišku, penkeri metai bibliotekai nėra daug. Palyginus mes dar esame kūdikiško amžiaus. Todėl sakyčiau, kad mes savo vietą vis labiau surandame. Kadangi esame užsibrėžę būti ir svarbiu kultūriniu centru, stengiamės organizuoti daug tokio pobūdžio renginių. Čia, mūsų galva, visi pripažįsta, kad renginių yra daug ir įdomių. Penkiasdešimties vietų salė kartais netalpina visų norinčių dalyvauti. Yra susirinkę šimtas ir daugiau žmonių. Suprantama, čia yra tikrai pradžia, galbūt padaryta neblogo pradžia, pakloti geri pamatai. Mūsų ambicijos nuo pat pradžių buvo nemažos. Ne atsidaryti mažą bibliotekėlę, ramiai sau sėdėti ir laukti, kol ateis skaitytojas, paduoti jam knygelę ir toliau ramiai laukti kito. Mes norėjome, kad mus žinotų, norėjome dalyvauti miesto ir šalies kultūriniame gyvenime ir tai darome.

- **Perfrazuojant garsųjį posakį apie teatrą norisi paklausti – nuo ko prasideda biblioteka?**

- Nuo knygų. Šiuo metu bibliotekos fonde yra šiek tiek daugiau nei 7 tūkst. dokumentų. Tematikos požiūriu fondas yra universalus. Daugiausia tai grožinė literatūra, leidiniai istorijos, religijos temomis. Didelę dalį leidinių užima meno

albumai. Pagrindą sudaro dokumentai anglų kalba. Toliau eina lietuvių, rusų ir kitomis kalbomis. Turime apie 800 knygų jidiš kalba. Daug knygų yra unikalų, kurių neturi jokia kita Lietuvos biblioteka.

Mes knygų neperkame. Visos žydų bibliotekos knygos yra dovanotos. Jas dovanotojo privatūs asmenys, bibliotekos skaitytojai bei įvairios organizacijos – leidyklos, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centras, Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus, LR užsienio reikalų ministerija, Rytų Europos žydų kultūros ir istorijos tyrimų centras, Lenkijos ambasada Lietuvoje, Jakovo Bunkos paramos ir labdaros fondas, Jidiš knygų centras ir kt.

Mūsų biblioteka buvo kuriama krizės sąlygomis, kai visur lėšos buvo mažinamos ir taupomos, o ne atidarinėjamos naujos įstaigos. Mes buvome savotiška laiminga išimtis. Todėl sakime, kad mums lėšų knygoms nereikia, o fondas augs iš dovanotų knygų. Bet tai yra nemažas darbas. Negali sėdėti ir laukti, kol kas nors atneš vieną kitą dovanėlę. Reikia žmonėms priminti, komunikuoti, labai daug susirašinėti.

- **Kaip auga fondai?**

- Mūsų fondai auga, nepasakyčiau, kad blogu tempu, bet ir neypatingai greitai. Išskyla visokių sunkumų, pavyzdžiui, siuntinių apmokestinimas. Tarkime, mums siunčia knygų iš

Ž. Beliauskas

Jono Parsčiūno nuotr.

užsienio. Jeigu tai ir dovana, bet ji įvertinta daugiau negu 50 dolerių, reikia mokėti mokesčius. Tada mums jau būna problemų.

Nežiūrint kliūčių, norime fondą auginti. Labai aktyviai ieškome partnerių, rėmėjų, dovanotojų, o tai užima daug laiko. Mes esame Vilniaus apskrities viešosios bibliotekos padalinys. Kad būtų mažiau biurokratinių kliūčių gauti paramą, esame įsteigę mūsų bibliotekos paramos ir labdaros fondą. Fondas turi daugiau savarankiškumo gauti paramą. Aukos galima pervesti tiesiai į šį fondą. Gyventojai gali skirti du procentus pajamų mokesčio. Fondo vardu rašome paraiškas Kultūros tarybai, Spaudos rėmimo fondui. Išleidome žurnalo „Brasta“ numerį, skirtą Lietuvos žydų medikų istorijai. Šiais metais planuojame išleisti du numerius pagal projektą, kuris vadinasi „Štetlas“. Vienas numeris bus skirtas Žagarės žydų istorijai, kitas – Jonavos žydų istorijai.

- **Kas yra Jūsų skaitytojai?**

- Tarp mūsų skaitytojų daugiausia

yra studentiško ir vidutinio amžiaus žmonių, bet yra ir moksleivių, ir solidaus amžiaus atstovų. Bibliotekoje lankosi žydų bendruomenės nariai. Pastebimas didėjantis susidomėjimas žydų istorija, žydų tematika apskritai. Daugiau studentų rašo žydų istorijos, kultūros, Holokausto temomis. Ir ne tik Vilniuje, bet atvažiuoja iš Kauno, kitų miestų. Skaitytojų netrūksta visais metų laikais, bet vasarą būna pagyvėjimo. Sulaukiame daugiau užsieniečių. Vasarą iš įvairių šalių atvažiuoja žmonių į jidiš kalbos kursus, kuriuos rengia Vilniaus universiteto Jidiš institutas. Jie lankosi ir mūsų bibliotekoje. Žydų viešosios bibliotekos durys atviros visiems.

Auga ir išduodamų skaityti leidinių skaičius. Beje, skaitytojai gali imti knygas į namus. Tarp daugiausiai skaitomų yra knygos religijos, meno, istorijos temomis, o taip pat grožinė literatūra.

- Minėjote kultūrinę bibliotekos veiklą. Papasakokite apie tai plačiau.

- Rengiame naujų knygų sutiktuves, parodas, susitikimus su įdomiais žmonėmis. Esame sudarę bendradarbiavimo sutartį su Pasaulio žydų kongresu, kuris yra įkūręs Tarptautinį jidiš centrą Vilniuje. Kartu rengėme seminarą žydų mokyklų ir gimnazijų mokytojams tema „Ką reiškia jidiš kalba XXI amžiuje?“. Pranešimus apie jidiš kalbą, jos istoriją skaitė vietos ir atvykę lektoriai. Klausytojai

buvo iš Lietuvos, Izraelio, Rusijos, kitų šalių.

Dažnai mūsų renginiai vyksta spontaniškai, būna improvizuoti, nesuplanuoti visiems metams kaip teatro repertuaras. Tai laikyčiau labiau pranašumu negu trūkumu. Pavyzdžiui, kas nors atvažiuoja, čia pat darome susitikimą. Vyksta gyvi kultūriniai mainai.

Bendradarbiaujame su daugeliu kultūros įstaigų. Mūsų puslapyje yra visų giminingų institucijų renginių kalendorius.

- Šiai žydų bibliotekai pradžia davė knygų kolekcininko, keliautojo ir humanisto iš JAV Wymano Brento (Wyman Brent) iniciatyva į Vilnių atvežta ir Lietuvai perduota

daugiau kaip penkių tūkstančių vertingų knygų kolekcija. Ar palaikote ryšius su juo, kur jis šiandien?

- Be abejo, palaikome ryšius, susirašinėjame elektroniniu paštu. Manau, kad jis seka mūsų naujienas ir savo kanalais ragina žmones dovanoti knygų, primena apie mūsų biblioteką. Bekurdamas šią biblioteką, Wymanas susipažino su savo būsima žmona Andrea Oberheiden iš Vokietijos, kuri tuo metu kūrė filmą apie žymų aktorį ir dainininką, litvaką Al Jolson, kilusį iš Seredžiaus. Šiuo metu jie gyvena Kylio mieste Vokietijoje ir augina sūnų Glenn Jolson, taip pavadiną Al Jolsono garbei, kuris juos savotiškai „supiršo“.

Vienas iš Žydų bibliotekos raritetai

Žydiškojo Vilniaus vaizdus pamatys tolimų šalių gyventojai

Balandžio 14 d. Vilniuje, Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės namuose vyko keliaujančios šiuolaikinės lietuvių tapybos ir fotografijos parodos „Zachor. Prisimink. Žydiškojo Vilniaus įvaizdžių topografija“ katalogo sutiktuves. Ši paroda buvo eksponuota Vilniaus miesto rotušėje ir Konrado Adenauerio fonde Berlyne. Gegužės – rugpjūčio mėnesiais ji bus demonstruojama Keiptauno

Pietų Afrikos žydų ir Johannesburgo Holokausto muziejuose. Vėliau ji bus vežama į Izraelį, Argentina ir kitas šalis, kuriose gyvena gausios litvakų bendruomenės.

Parodoje, skirtoje žydiškojo Vilniaus istorijos reminscencijoms mene, prisimenamas Vilnius kaip vienas didžiausių Rytų Europos žydų religinių ir kultūrinių centrų.

„Aš labai džiaugiuosi, kad šios

parodos katalogas pasieks plačią auditoriją įvairiose šalyse, kuri turės puikią progą susipažinti su šiuolaikiniu lietuvių menu bei žydiškojo Vilniaus istorija“, - teigė katalogo sudarytoja, Moses Mendelssohno Europos žydų studijų centro Potsdame docentė dr. Elke-Vera Kotowski.

Be jos, katalogą rengė LR kultūros atašė Vokietijoje dr. Gabrielė Žaidytė ir Linas Liandzbergis. **TBN inf.**

Festivalio devizas – „Paukščio simbolis mano kultūroje“

Gegužės 14-15 d. Visagine vyko XVI-asis Lietuvos tautinių mažumų šeštadieninių ir sekmadieninių mokyklų festivalis, kurio devizas buvo „Paukščio simbolis mano kultūroje“. Neatsitiktinai renginio šeiminkai išrinko tokį šventės simbolį. Kilmingas paukštis gervė yra Visagino herbe.

Festivalyje dalyvavo armėnų, azerbaidžaniečių, baltarusių, karaimų, kazachų, romų, rusų, totorių, ukrainiečių, vokiečių neformalaus ugdymo įstaigų kolektyvai iš Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Trakų, Vilniaus, Visagino, iš viso 25 mokyklos, kurios atstovavo 16-kai tautybių, apie 250 dalyvių.

Renginys prasidėjo šventine eiseną, kurioje jos dalyviai nešė savo miestų vėliavas. Vėliau scenoje skambėjo dainos, šokių muzika, muzikinės-literatūrinės kompozicijos įvairiomis kalbomis. Vaikams ir jaunimui buvo parengta edukacinė programa „Čiulba ulba paukštų žėliai“. Mokyklų vadovai žiūrėjo spektaklį „Aukštieji krantai“ pagal Evaldo Ignatavičiaus, dabartinio Lietuvos ambasadoriaus Baltarusijoje, poeziją.

Tautinių mažumų departamento

Festivalio dalyviai

prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorė dr. Vida Montvydaitė sveikino šventės dalyvius, įteikė padėkas kolektyvų vadovams.

Antrą festivalio dieną jo dalyviai leido Visagino savivaldybės Ramybės kaime, kur buvo numatyta sportinė programa. Čia dar sovietmečiu miške prie ežero pastatytoje poilsio bazėje, kur ilsėdavosi atominės elektrinės darbuotojai, ir buvo apgyvendinti festivalio dalyviai.

Visaginas – įvairių tautų ir kultūrų miestas. Jame gyvena 43 tautybių atstovai. „Miestas išgražėjo, bažny-

čios, kultūros ir gyvenamieji namai renovuoti. Gatvėse kiekvienas kampeis meistriškai papuoštas gėlėmis, tvorelėmis. Festivalio organizatoriai priėmė mus labai svetingai, maitino patiekalais, paruošais pagal rusiškos virtuvės receptus“, - savo išpūdžiais dalinosi Alytaus rusų kultūros draugijos „Malachit“ pirmininkė Nadiežda Krakovskaja.

Festivalį surengė Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės kartu su Visagino savivaldybe.

TBN inf.

Svečiuose - moksleiviai iš Rumunijos

Balandžio 27 d. Tautinių bendrijų namuose lankėsi moksleivių grupė, atvykusi iš Rumunijos Brašovo miesto. Grupėje – 18 žmonių. Jie keliauja kryžiuočių keliais po Europą. Tai bendras Brašovo evangelikų bažnyčios, vokiečių tautinės mažumos, Brašovo miesto savivaldybės ir vidurinės mokyklos „Kristian“ projektas.

„Mūsų tikslas yra priminti moks-

leiviams praeitį, supažindinti juos su vadinamųjų „Saši“ (vokiečių kilmės Rumunijos gyventojų) istorija. Šiame Rumunijos regione kryžiuočiai gyveno tik trumpą laikotarpį (1211-1225m.) Po to jie išvyko į Rytų Prūsiją, dabartinę šiaurės Lenkiją ir Baltijos šalis. Šiuos pėdsakus tikimės rasti savo kelionėje“, - pasakojo kelionės vadovai.

Tautinių bendrijų namuose moksleiviai susitiko su Rumunijos ambasadoriumi Lietuvoje Dan Adrian Balanescu ir Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ nariais.

Svečiai aplankė Trakus, dalyvavo ekskursijoje po Vilnių ir, kaip teigė, išsivežė daug gražių išpūdžių.

TBN inf.

Sostinės svetainė *vilnius.lt* „kalba“ keturiomis kalbomis

Daugiataučio miesto savivaldybės svetainė *vilnius.lt* tapo dar atviresnė kitakalbiams lankytojams ir svečiams – sostinės naujienas jau galima skaityti ne tik lietuviškai ar angliškai, bet ir lenkų bei rusų kalbomis.

Vilniaus savivaldybė pirmoji Lietuvoje pradėjo diegti aptarnavimo keturiomis kalbomis standartą, siekdama užtikrinti, kad informacija apie teikiamas paslaugas gyventojams ir verslui būtų lengviau pasiekama, aiški ir vertinga.

„Savivaldybė turi kalbėti ta kalba, kuria kalba vilniečiai. Gyventojai, kurie į mus kreipiasi, ir miesto svečiai gauna informaciją lietuvių, anglų, lenkų ir rusų kalbomis. Todėl natūralu, kad pagrindinis miesto puslapis prabilo ne tik lietuvių ar anglų, bet ir lenkų bei rusų kalbomis“, – sakė Vilniaus meras Remigijus Šimašius.

Kad Vilnius taptų visiems patogesnis, atviresnis, o savivaldybėje dirbtų paslaugūs, atviri naujovėms ir orientuoti į rezultatus žmonės, tiek savivaldybės interneto svetainės skaitoma, tiek Klientų aptarnavimo centro specialistai bendrauja tomis kalbomis, kuriomis kalba dauguma Vilniaus gyventojų.

Dažniausiai į savivaldybės puslapį užsukantys lankytojai domisi, kaip deklaruoti gyvenamąją vietą Vilniuje, kokie renginiai vyksta sostinėje, taip pat prekybos, verslo paslaugomis, parduodamu turto.

Į sostinės savivaldybę užsukuosiems interesantams nuo praėjusių metų vasaros informacija teikiama jų pasirinkta kalba: lietuvių, anglų, lenkų ar rusų. Visų teikiamų paslaugų pavadinimai yra išversti į anglų, lenkų bei rusų kalbas, o ant kiekvieno darbuotojo stalo matyti informacinė lentelė su vėliavėlėmis, parodančiomis, kuriomis kalbomis kalba aptarnaujantis darbuotojas.

Kasdien įvairios informacijos ir pagalbos į savivaldybę kreipiasi vidutiniškai 500 interesantų. Savivaldybė teikia iš viso daugiau nei 250 paslaugų, iš jų 100 paslaugų pasiekiamos ir elektroniniu būdu.

Savivaldybės puslapio lenkų kalba versija parengta bendradarbiaujant su

Europos žmogaus teisių fondu.

Statistikos duomenimis, Vilnius yra labiausiai daugiatautis miestas Lietuvoje. Čia gyvena 128 tautybių atstovai, išsikūrę apie 20 tūkst. užsieniečių. Kitų tautybių gyventojai Vilniuje sudaro apie 34 proc. visų vilniečių: lenkai – apie 16 proc., rusai – apie 12 proc., baltarusiai – 3,4 proc., kitų tautybių – 2,2 proc. 0,6 proc. gyventojų nurodė, kad turi dvi gimtąsias kalbas: lietuvių ir rusų, lietuvių ir lenkų, lenkų ir rusų.

TBN inf.

V. Krėvės kūriniai – azerbaidžaniečių kalba

Baku leidykla „Parlaq imzalar“ azerbaidžaniečių kalba išleido lietuvių literatūros klasiko Vinco Krėvės-Mickevičiaus (1882–1954) knygą „Azers-tano šalis“. Leidinį sudaro rašytojo „Rytų pasakų“ kūriniai: „Azers-tano šalis“, „Moteris“, „Indas, kuriame karalius laikė geriausią savo vyną“ ir „Priešingos jėgos“. Taip pat išspausdinta V. Krėvės politinė apybraiža „Bolševikai“.

Knygoje įdėti V. Krėvės bičiulio ir kolegos Baku realinėje mokykloje, azerbaidžaniečių literatūros klasiko Abdulos Šaigo (1881–1959) prisiminimai „Mano kolega lietuvis“, nuke-

liantys į 1909–1920 metų laikotarpį, kai V. Krėvė gyveno ir dirbo Baku mieste ir čia sukūrė svarbiausius savo kūrinius.

Knygos išsamų įžanginį straipsnį „Nuoširdus ir didelis Azerbaidžano bičiulis“ parašė V. Krėvės kūrinių vertėjas į azerbaidžaniečių kalbą, literatūrologas, Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos pirmininkas, Lietuvos literatūros vertėjų sąjungos ir Azerbaidžano rašytojų sąjungos narys Mahiras Gamzajevs (azer. Mahir Həmzəyev). Jis taip yra šio leidinio sudarytojas ir paaiškinimų autorius.

Tai jau antras šios V. Krėvės kny-

gos leidimas azerbaidžaniečių kalba. Pirmas leidimas pasirodė 2010 m. Azerbaidžano rašytojų sąjungos vertimų centro leidyklos „Muterdzim“ serijoje „Iš pasaulio literatūros – Books“.

Dabartiniame V. Krėvės knygos leidinyje kūrinių vertimų tekstai atnaujinti ir išspausdinti su nedideliais pakeitimais.

Be V. Krėvės kūrinių, M. Gamzajevs į azerbaidžaniečių kalbą yra išvertęs lietuvių liaudies pasakų, Jono Biliūno, Algirdo Pociaus, Danieliaus Mušinsko, Alfonso Bukonto kūrinių, o taip pat azerbaidžaniečių autorių – į lietuvių kalbą.

TBN inf.

Lietuvos baltarusiai: šimtmečių istorija tęsiama šiandien

Su baltarusiais lietuvius sieja keli šimtmečiai bendro gyvenimo vienoje valstybėje – Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, ilgaamžiai ekonominiai, kultūriniai, dvasiniai ryšiai. Kaip šiandien mūsų šalyje jaučiasi, kokiais rūpesčiais gyvena baltarusių tautinė mažuma? Apie tai kalbėjomės su Vilniaus baltarusių politinių kalinių ir tremtinių bendrijos bei Vilniaus m. baltarusių klubo „Siabryna“ pirmininku, Tautinių bendrijų tarybos nariu Valentinu Stechu.

Jonas RUMŠA

- Kalbėdami apie Lietuvos baltarusius, pirmiausia omenyje turime Vilnių. Kokią vietą užima Vilnius baltarusių istorijoje ir kultūroje?

- Baltarusiai Vilniuje turi galias istorines ir kultūrinės tradicijas. Naujaisi archeologiniai tyrimai leidžia kalbėti apie „Civitas Ruthenica“, t. y. apie rusėnų miesto egzistavimą jau XIII a., tačiau tikslus jo atsiradimo laikas iki šiol nėra nustatytas.

XIII-XVII a. Lietuvos visuomenėje ir kultūroje svarbų vaidmenį vaidino rusėnų kalba (senoji baltarusių kalba, kartais vadinama kanceliarine slavų kalba), tapusi oficialiąja Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) kalba. Šia kalba buvo surašyti LDK Metrika, Statutai, Tribunolas, vedama raštvedyba, vyko diplomatiniai susirašinėjimai, derybos ir kt.

Iš Prahos į Vilnių atsikėlęs švietėjas ir humanistas, vadinamas Vilniaus Gutenbergu ir baltarusių literatūros pradininku, Pranciškus Skorina įkūrė čia spaustuve, kurioje 1522 m. išleido pirmąją LDK teritorijoje spausdintą knygą „Mažoji kelionių knygelė“.

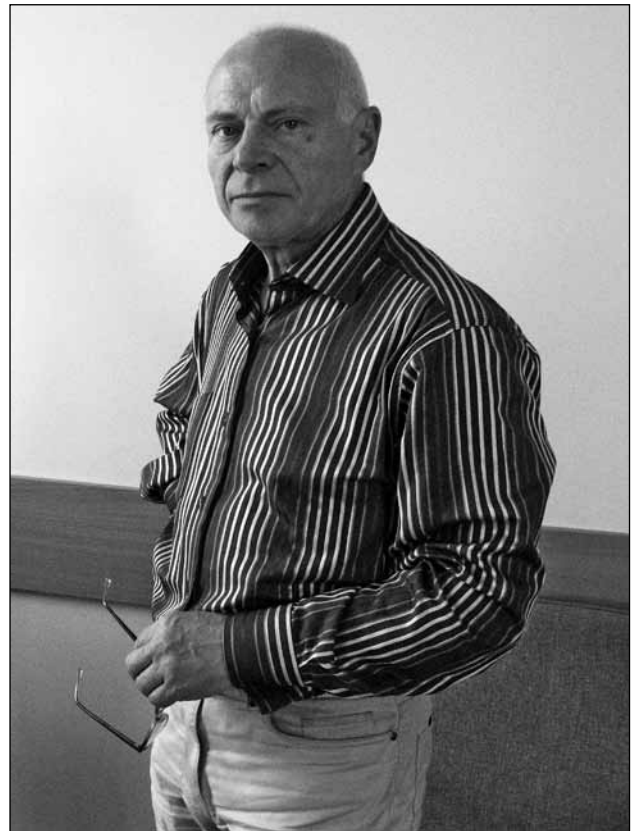
Apie baltarusių kalbos reikšmę Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje kalba ir toks faktas: vėliausiai nuo XVI a. totoriai kūrė kitabus, t. y. knygas, parašytas baltarusių kalba, bet arabiškais rašmenimis.

Tačiau bėgant laikui baltaru-

sių kalbos kaip oficialios LDK kalbos reikšmė darėsi mažesnė ir 1696 m. ją pakeitė lenkų kalba. Tačiau baltarusių kalba neišnyko. Ji gyveno liaudyje.

- Ką galima pasakyti apie vėlesnius laikus?

- XIX a. antroje – XX a. pirmoje pusėje Vilniuje formavosi baltarusių nacionalinio išsivadavimo judėjimas. Kostas Kalinauskas, vienas iš 1863-1864 m. sukilimo prieš Rusijos imperijos valdžią vadovų, 1862 m. pradėjo leisti laikraštį baltarusių kalba lotyniškais rašmenimis „Mužyckaja prauda“ („Valstiečių tiesa“). Nuo 1906 m. Vilniuje spausdinami legalūs laikraščiai baltarusių kalba „Naša dolia“ („Mūsų dalia“), „Naša niva“ („Mūsų dirva“) ir kiti periodiniai leidiniai, spausdinamos baltarusiškos knygos, kūrėsi visuomeninės organizacijos. Vilniuje įvairiu laiku gyveno, dirbo, mokėsi, kūrė daugelis baltarusių kultūros, mokslo, visuomenės veikėjų, rašytojų, poetų. Tai Janas Čačotas, Vladislavas Sirokomlė, Prancišakas Bahuševičius, Janka Kupala, Jakubas Kolasas, Vaclavas Lastouskis, Prancišakas Aliachnovičius, Alaiza Paškevič-Ciotka, Maksimas Hareckis, Maksimas Tankas, Antonas Antanovičius ir kt.

V. Stechas

Vladio Uznevičiaus nuotr.

- Ar daug baltarusiškų pėdsakų galima sutikti Vilniuje šiandien?

- Ne vieno žymaus baltarusio gyvenimas ir veikla Vilniuje įamžinti atminimo lentose. P. Skoriną primena ant sostinės Didžiojoje gatvėje esančio namo, pažymėto 19-uoju numeriu, atminimo lenta. Jo vardu Vilniuje pavadinta gimnazija baltarusių mokomąja kalba ir gatvė. Atminimo lentose pagerbti Ignoto Domeikos, Kosto Kalinausko, Prancišako Bahuševičiaus, Branislavo Taraškevičiaus, Vaclavo Lastousko, Kanstancino Halkousko, Ryhoro Šyrmos, Maksimo Hareckio, Adamo Stankevičiaus, Natallios Arsennevos vardai. Vilniuje yra Jankos Kupalos gatvė ir atminimo lenta jam. Manome, kad reikėtų įamžinti ir kito baltarusių literatūros klasiko Jakubo Kolaso vardą. Sostinei valdžiai sutikus buvo skirtas J. Kolaso kultūros centrai statyti žemės sklypas Pavilnyje, kur

buvo baltarusių liaudies poeto žmonos Marijos Kamenskajos namas.

Tačiau dauguma baltarusių kultūros ir istorijos objektų Vilniuje beviltiškai išnyko arba buvo perstatyta – cerkvės, vienuolynai, prekyvietės, amatininkų cechai ir dirbtuvės, gyvenamieji namai, dvasininkų, pirklių bei dvarininkų rezidencijos ir kt.

- Kokia buvo baltarusių padėtis tarpukario Lietuvoje?

- Lietuvos valstybė nuo pirmųjų savo gyvavimo dienų, be kitų neatidėliotinių uždavinių, ėmėsi spresti ir tautinių mažumų klausimus. Be kita ko, 1918 m. lapkričio 11 d. Augustino Voldemaro sudarytoje vyriausybėje jos nariais tapo ir du ministrai be portfelio, kuravę tuo metu tautinių mažumų – žydų ir gudų – reikalus. Gudų reikalų ministru be portfelio dirbo teisininkas Jazepas Varonka, vėliau – Dominykas Siamaška. Ministrų be portfelio postai išliko maždaug iki 1924 m. Tarpukariu laikinojoje sostinėje Kaune veikė Lietuvos baltarusių tautinė sąjunga, baltarusių centras, klubas „Belaruskaja chata“ („Baltarusių gryčia“), kultūros ir švietimo draugija, turėjusi savo skyrius Merkinėje ir Vievyje. Buvo leidžiamas mėnesinis mokslo ir literatūros žurnalas „Krivič“, dirbo baltarusių liaudies universitetas.

- Kiek šiuo metu Lietuvoje gyvena baltarusių?

- 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenimis, Lietuvoje gyveno 36,2 tūkst. baltarusių, kurie sudaro 1,2 proc. šalies gyventojų. Iš tikrųjų baltarusių Lietuvoje gyvena gerokai daugiau, nes baltarusiai katalikais dažnai sutapatina save su lenkais, o baltarusiai stačiatikiai – su rusais. Tai trečioji pagal gyventojų skaičių, po lenkų ir rusų, tautinė bendruomenė mūsų šalyje. Baltarusių daugiausia yra Pietryčių Lietuvoje, Vilniaus mieste, tačiau jų gyvenama ir kituose Lietuvos miestuose bei rajonuose.

- Ką galėtumėte pasakyti apie baltarusių kultūrinę veiklą?

- Pirmąją baltarusių visuomeninę organizaciją Lietuvoje po 1940 metų tapo Baltarusių liaudies kūrybos mylėtojų klubas (dabar – Vilniaus m. baltarusių klubas) „Siabryna“, de facto egzistuojantis Vilniuje nuo 1987 m. birželio, o de jure – nuo 1988 m. birželio pradžios. Klubas gyvuoja ir šiandien, puoselėja baltarusių liaudies papročius ir tradicijas, kultūrą, gimtąją kalbą. Tuo tikslu jau daugelį metų klubas organizuoja kalendorinių švenčių minėjimą; vakarus, skirtus baltarusių poetams bei rašytojams, kitiems baltarusių kultūros veikėjams gyvenusiems Lietuvoje; ekskursijas, per kurias aplankomos su baltarusių kultūra susijusios Lietuvos vietos; Tarptautinės gimtosios kalbos dienos minėjimą ir kt. Taip pat palaikomi ryšiai su kitomis baltarusių visuomeninėmis organizacijomis. Šiuo metu Lietuvoje yra per dvidešimt baltarusių organizacijų – Vilniuje, Visagine, Šalčininkuose, Druskininkuose, Kaune, Klaipėdoje ir kt. Jų veiklą koordinuoja Lietuvos gudų visuomeninių organizacijų susivienijimas, kuriam ilgus

metus vadovavo šviesaus atminimo Leonidas Muraška.

1930 m. L. Muraškos tėvai persikėlė į Vilnių. Čia jis baigė gimnaziją, vėliau, jau po karo, – Lietuvos konservatorijos K. Petrausko klasę. L. Muraška visą savo gyvenimą susiję su Lietuva. Jis ne vienai Lietuvos klasikinės muzikos mylėtojų kartai buvo žinomas kaip operos dainininkas. Mes, baltarusiai, jį prisimename ir kaip žmogų, kuris daug padarė, kad būtų telkiama baltarusių bendruomenė, puoselėjamas baltarusių istorinis, kultūrinis paveldas, kultūra, kalba, tradicijos ir papročiai, stiprinami ryšiai su etnine tėvyne. L. Muraškai vadovaujant tapo tradiciniai kasmet rengiami baltarusių dainos festivaliai, pažymimos baltarusių tautos istorinės datos. 2012 m. Minske išleista dainininko žmonos Viktorijos Muraškienės prisiminimų knyga apie L. Murašką, jo kūrybinį kelią, įnašą į mūsų šalies muzikinę kultūrą. Užpėnai Vilniaus stačiatikių Šventosios Dvasios vienuolyne atidengta atminimo lenta L. Muraškai.

XX a. pradžioje Vilniuje buvo leidžiama daug baltarusiškų laikraščių

Šiuo metu Lietuvos gūdų visuomeninių organizacijų susivienijimui vadovauja Larisa Sliesarava.

Mūsų meno kolektyvai dalyvauja Lietuvos tautų festivalyje „Kultūrų tiltai“, tradicinėse kasmet rengiamose Baltarusijos kultūros dienose Lietuvoje, tarptautiniuose konkursuose ir festivaliuose. Visaginė ir Šalčininkuose veikia baltarusių kultūros centrai. Kaip lietuviai švenčia Jonines, taip baltarusiai pažymi Kupolės šventę, kuri, kaip ir Joninės, apipinta įvairiomis legendomis, padavimais, papročiais ir pranašystėmis. Kasmet susirenkame vis kitame gražiame gamtos kampelyje Rytų Lietuvoje, paprastai prie kokio nors ežero. Dainos, žaidimai, linksmybės trunka iki pat saulės patekėjimo. O kokia skania žuviene šventės dalyvius vaišina mūsų nuostabios kulinarės.

- Minėjote istorines datas. Kasmet Lietuvos baltarusiai pažymi Kovo 25-ąją. Ką jums reiškia ši diena?

- 2018 m. kovo 25 d. visos Baltarusijos kongresas paskelbė nepriklausomą Baltarusijos Liaudies Respubliką (BLR). Ji egzistavo neilgai – 1919 m. pradžioje valdžią užgrobė bolševikai. Tačiau dėl nors ir trumpo BLR egzistavimo mes dabar turime Baltarusijos Respubliką. Nebūtų paskelbta tada Baltarusijos Liaudies Respublika – dar neaišku koks likimas, valstybingumo prasme, lauktų baltarusių šiandien.

- Vilniuje veikia Pranciškaus Skorinos gimnazija. Kokia jos istorija?

- Sostinės Karoliniškių mikrorajone buvusiame vaikų darželyje įsikūrusi Vilniaus 68-oji vidurinė mokykla baltarusių mokomąja kalba Vilniaus m. savivaldybės tarybos 2013 m. vasario 15 d. sprendimu pertvarkyta į Vilniaus Pranciškaus Skorinos gimnaziją. Ji yra buvusios baltarusių gimnazijos, veikusios Vilniuje nuo 1919 m. iki 1944 m., tęsėja.

1919 m. sausio 4 d. švietimo mi-

nistras Mykolas Biržiška pasirašė įsakymą dėl šios gimnazijos įsteigimo, o vasario 1 d. joje prasidėjo užsiėmimai. Ši mokymo įstaiga išugdė pasauliui nemažai ryškių asmenybių. Daugelis vėliau žinomų baltarusių – rašytojų, poetų, mokslininkų, menininkų, medikų baigė Vilniaus baltarusių gimnaziją arba joje dirbo. Čia dėstė baltarusių literatūros klasikais Maksimas Tankas ir Maksimas Hareckis,

Daugelio baltarusų kultūros veikėjų vardai jamžnti atminimo lentose Vilniuje

direktoriumi dirbo Borisas Kitas. B. Kitas – pasaulinio garso mokslininkas astronautikos srityje, fizikas, chemikas, Merlendo universiteto (JAV) profesorius, dirbęs NASA centre, daugelio tarptautinių akademijų narys, tarptautinių premijų laureatas. Šiuo metu jis gyvena Vokietijoje, Frankfurte prie Maino. Buvusiam vilniečiui šiemet sukako 106 (šimtas šešeri) metai.

Kai kitose tautinių mažumų mokyklose mokinių skaičius nuolat mažėja, P. Skorinos gimnazijoje jis daug metų išlieka stabilus: 2012-2013 mokslo metais mokėsi 177 mokiniai, 2013-2014 m. m. – 180, 2014-2015 m. m. – 176, 2015-2016 – 171 mokinys

ir 18 vaikų parengiamojoje grupėje. 2008 m. Minsko miesto vykdomasis komitetas padovanojo mokyklai autobusą. Baltarusijos švietimo ministerija 2011 m. mokyklai įteikė Garbės raštą už baltarusių kalbos ir tradicijų puoselėjimą.

Svarbią švietimo ir kultūros misiją atlieka Lietuvos edukologijos universitete veikiantis Baltarusių kalbos, literatūros ir etnokultūros centras. Jo mokslo darbuotojai tiria baltarusių kultūrą Lietuvoje, XX a. pradžios baltarusių ir lietuvių literatūrinius ryšius, skaito pranešimus tarptautinėse konferencijose, spausdina straipsnius moksliniuose žurnaluose.

- Lietuvos baltarusiai ne kartą kėlė klausimą dėl Ivano Luckevičiaus muziejaus atkūrimo. Koks tai buvo muziejus?

- Vilniaus baltarusių I. Luckevičiaus istorijos-etnografijos muziejus buvo įkurtas šio baltarusių etnografo ir archeologo privačios kolekcijos pagrindu 1921 m. Jame buvo penkios ekspozicijos salės, archyvas, biblioteka. Tarp muziejaus eksponatų buvo ikonų, ranka rašytų knygų, Mindaugo antspaudas, P. Skorinos Prahėje išleistos biblijos, LDK statuto kai kurie egzemplioriai. Vertingas kolekcijas sudarė kilimai, ginklai, baltarusių liaudies muzikos instrumentai, senoviniai drabužiai, gobelenai ir kt. 1944-ieji metai muziejui buvo pragaštingi. Jų pradžioje naciai privertė išsikraustyti į kitas patalpas, o metų pabaigoje jau sovietinė valdžia muziejų uždarė. Kai kurie eksponatai išvežti į Minską, Maskvą, o didesnioji dalis – perduota Lietuvos muziejams, archyvams, bibliotekoms ir saugykloms. Baltarusiai ne kartą įvairiose valdžios institucijose ir netgi tarptautiniu lygiu kėlė klausimą dėl muziejaus atkūrimo. Bet yra įsteigta tik VŠĮ I. Luckevičiaus gūdų muziejus. Tačiau mes neprarandame vilties, kad kada nors bus ir Ivano Luckevičiaus valstybinis gūdų muziejus.

Tautinių mažumų integracija – nepertraukiamas procesas

Kokia tautinių mažumų padėtis Lietuvoje? Kas jaudina jų atstovus? Kaip kito jų požiūris per pastaruosius penkerius metus nuo 2011-ųjų, kai paskutinį kartą buvo atlikti tyrimai? Apie tai pasakoja Socialinių tyrimų centro Etninių tyrimų instituto mokslo darbuotoja, socialinių mokslų daktarė Vita Petrušauskaitė.

Jonas RUMŠA

Ką parodė tyrimas?

„Praėjusių metų lapkritį atlikome tautinėms mažumoms priklausančių asmenų tyrimą Vilniaus, Klaipėdos ir Visagino miestuose, Vilniaus ir Šalčininkų rajonuose. Iš viso buvo apklausta 600 respondentų, Lietuvos piliečių, tarp jų: 286 – rusų tautybės, 206 – lenkų, 108 – kitų tautybių, proporcingai gyventojų sudėčiai, - sakė V. Petrušauskaitė.

Tyrimų organizatoriai šiek tiek baiminosi dėl galimų apklausos rezultatų, ypač dabartinių įtampų kontekste. Be to, penkerius metus nebuvo specialios institucijos, vykdančios tautinių mažumų politiką. Daugiau kaip dvidešimt metų sėkmingai veikęs Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas buvo panaikintas 2009 m., jo funkcijas pavedus Kultūros ir Užsienio reikalų ministerijoms. Nebuvo ir Tautinių mažumų įstatymo.

„Vertinant bendrai tautinių mažumų situacija Lietuvoje nėra labai bloga. Negalima kalbėti, kad tautinių mažumų atstovai patiria socialinę atskirtį būtent tautybės pagrindu. Nėra kažkokios diskriminacijos tautiniu pagrindu apraiškų. Tautinių mažumų atstovai gana gerai moka lietuvių kalbą. Valstybinės kalbos integracija yra gana sėkmingai įvykusi. Be abejo, problemų išlieka. Negalima sakyti,

V. Petrušauskaitė

kad darbas su tautinėmis mažumomis gali būti kažkada užbaigtas, ypač atsižvelgiant į naujus iššūkius“, - teigė mokslininkė.

Svarbu saugoti tapatybę

Tyrimų metu buvo siekiama nustatyti tautinių mažumų integracijos lygį. Ką reiškia integracija? Ką reiškia būti integruotam? Tautinių mažumų atstovų nuomone, tai asmenys, kurie visaverčiai dalyvauja Lietuvos visuomenės gyvenime, neturi problemų švietimo, užimtumo srityse, be to, turi galimybę išsaugoti savo tautinę tapatybę ir ją puoselėti. Tyrimo metu buvo siekiama nustatyti, kokie yra tautinio tapatumo išsaugojimo poreikiai.

„Kaip parodė tyrimas, tautinių mažumų atstovams labai svarbu, kad jų vaikai gerai išmoktų gimtąją kalbą. Tai vienas svarbiausių tautinės tapatybės išsaugojimo rodiklių. Lenkų ir rusų tautybių atstovai pageidautų, kad tai būtų padaryta bendrojo ugdymo mokyklose, o ne kažkokiose neformalaus švietimo įstaigose ar namų aplinkoje. Tačiau nebūtinai mokyklose lenkų ar rusų mokomo-

siomis kalbomis. Lenkų, rusų kalbų, kaip gimtųjų, pamokos galėtų būti ir mokyklose lietuvių mokomąja kalba. Tai tikslinga, nes daug kitataučių tėvų savo vaikus leidžia į lietuviškas mokyklas. Taip pat labai svarbu, kad vaikai pažintų savo etninės grupės kultūrą, tradicijas, papročius“, - kalbėjo V. Petrušauskaitė.

Tyrimas parodė, kad mažesnių etninių grupių atstovams aktuali neformalaus švietimo forma – šeštadieninė ir sekmadieninė mokykla. Lenkų ir rusų tautybės respondentams tai mažiau svarbu, nes jų vaikai, kaip žinoma, turi galimybę mokytis valstybinio ugdymo įstaigose.

Tautinių mažumų atstovams taip pat svarbu turėti galimybę savo gimtąją kalbą vartoti kasdieniame gyvenime, lankytis renginiuose, skirtuose tautinių mažumų atstovams, prieiti prie masinės informacijos priemonių gimtąją kalbą.

Ar egzistuoja diskriminacija?

Vienas iš svarbesnių tyrimo klausimų buvo apie diskriminaciją. Tiek tautinių mažumų atstovų, tiek aps-

kritai Lietuvos gyventojų nuomone, diskriminacija tautiniu pagrindu mūsų šalyje nėra labai paplitusi. Maždaug 25 – 30 proc. apklaustųjų mano, jog tokia diskriminacija pastebima. Tiesa, 44 proc. lenkų tautybės respondentų mano, kad diskriminacija tautiniu pagrindu yra gana smarkiai paplitusi.

„Lyginant su Europos Sąjungos vidurkiu, tai yra gana mažas rodiklis. Eurobarometro duomenimis, ES šalyse diskriminacijos tautiniu pagrindu vidurkis yra 60 proc. Lietuvoje tokių tiesioginių diskriminacijos atvejų nėra daug. Tai turėtų būti laikoma pozityviu dalyku“, - teigė V. Petrušauskaitė.

Tačiau, mokslininkės nuomone, šie rodikliai turėtų būti vertinami šiek tiek atsargiai. „Lietuvos visuomenėje diskriminacijos suvokimas nėra labai aukštas. Žmonės ne visada geba atpažinti diskriminacijos veiksmus. Tai liudija, kad nedaug skundų gauna ir Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba. Tokie faktai irgi rodo, jog negebėjimas atpažinti diskriminaciją mažina šiuos rodiklius“, - sakė pašnekovė.

Etninius santykius vertina pozityviai

Apklauskos metu tyrėjai siekė nustatyti, ar respondentai pastebi įtampų tarp daugumos, t. y. lietuvių, ir tautinių mažumų atstovų.

„Labai didelių įtampų nėra fiksuojama. Daugiau įtampas matoma socialiniu pagrindu, tarp turtingai ir neturtingai gyvenančių žmonių“, - kalbėjo mokslininkė.

Apie egzistuojančias įtampas tarp daugumos ir mažumų nurodė 5,3 proc. rusų tautybės respondentų ir šiek tiek daugiau lenkų atstovų. Jeigu palyginsime su 2011-aisiais metais atliktos apklauskos duomenimis, tai galima pastebėti išaugusią įtampą tarp daugumos ir rusų.

„Tie skaičiai nėra kažkokie labai grėsmingi. Tas augimas gali būti siejamas su Lietuvos ir Rusijos tarpvalstybiniais santykiais, įtampomis tarptautinėje arenoje. Nepaisant to,

kad rusų tautybės respondentai pastebi išaugusias įtampas, jie bendrai gana pozityviai vertina etninius santykius Lietuvoje“, - sakė V. Petrušauskaitė.

Socialinių skirtumų nėra

Kaip nustatyta tyrimo metu, socialinėje sferoje kažkokių didelių skirtumų tarp daugumos ir tautinių mažumų atstovų neegzistuoja.

„Nėra taip, kad tautinių mažumų atstovai dirbtų kuriame nors viename sektoriuje, negalėtų kilti karjeros laiptais dėl to, kad yra vienos ar kitos tautybės. Žinoma, tam tikrų skirtumų yra. Taip pat negalima sakyti, kad visi vienos ar kitos tautinės grupės žmonės gyvena skurdžiai. Maždaug 25 proc. Lietuvos gyventojų gyvena žemiau skurdo ribos. Be abejo, tokių yra ir tarp tautinių mažumų. Pasiskirstymas yra gana tolygus“, - teigė mokslininkė.

Ką žiūri, skaito ir klauso?

Apie 71 proc. apklaustųjų sakė, kad reguliariai žiūri naujienas per Rusijos televizijos kanalų. Šiek tiek mažiau (61 proc.) sužino naujienas per Lietuvos komercinės televizijos kanalus ir apie trečdalis (36 proc.) – per LRT ir LRT Kultūra.

Antroje vietoje pagal populiarumą, po televizijos, yra internetiniai naujienų portalai. Tarp jų labiau populiarūs yra Lietuvos naujienų portalai lietuvių ir rusų kalbomis. Beveik pusė respondentų (49,7 proc.) nurodė, kad naujienas reguliariai skaito lietuvių kalba (Delfi.lt, lrytas.lt ir kt.). Daugiau kaip trečdalis (38,8 proc.) nurodė, kad Lietuvos naujienas reguliariai sužino iš vietinių portalų rusų kalba.

Kitaip negu televizija, Rusijos naujienų agentūrų ir laikraščių internetiniai portalai nėra populiarūs. Naujienas juose reguliariai skaito tik 17 proc. apklaustųjų. Svarbus naujienų šaltinis – socialiniai tinklai (Facebook, Twitter, Youtube ir kt.). Juose naujienas sužino 41 proc. respondentų.

Radijas, kaip rodo tyrimas, taip pat yra svarbus informacijos šaltinis. Tautinių mažumų atstovai mėgsta klausytis Ruskoje radijo Baltija, dabar – Rusradio.lt (47,5 proc.) ir komercinių radijo stočių, laidas transliuojančių lietuvių kalba. Radijo stotį Znad Wili lenkų kalba klauso 22 proc. apklaustųjų, LRT radiją – 15 proc.

Naujienas laikraščiuose reguliariai skaito apie trečdalis respondentų. Populiariausi yra rusiški Obzor, Litovskij kurjer, Ekspres-nedelia. Juos reguliariai skaito 35 proc. apklaustųjų. Laikraščius lietuvių kalba skaito 20 proc., lenkų – 14 proc. tautinių mažumų atstovų.

Tiesa, skirtingo amžiaus respondentų požiūris į informacijos šaltinius skiriasi. Kaip parodė tyrimas, tarp vyresnio amžiaus grupės (40 metų ir vyresni) apklaustųjų labiau populiaru yra televizija, o ypač – Rusijos televizijos kanalai.

Tuo tarpu respondentai, kurių amžius – 40 metų ir jaunesni, nurodė, kad naujienas sužino iš įvairių informacijos šaltinių – TV, radijo ir internetinių portalų lietuvių ir rusų kalbomis. Tarp šio amžiaus grupės (18–39 metų) pačios populiariausios informacijos priemonės yra internetiniai portalai lietuvių kalba, o pačios nepopuliariausios – Rusijos portalai.

„Tautinių mažumų atstovai informacija, kaip rodo tyrimas, gauna iš įvairių šaltinių, taip pat ir iš rusiškų. Tačiau tai nereiškia, kad jie ne kritiškai vertina naujienas iš Rusijos. Negalima, remiantis tyrimų duomenimis, teigti, kad jie yra neloyalūs Lietuvos valstybei“, - teigė pašnekovė.

Dėmesį – tautinių mažumų jaunimui

Socialinių tyrimų centro mokslininkai, atlikę tyrimą, parengė rekomendacijas, kokia turėtų būti tautinių mažumų politika.

„Svarbiausia yra tai, kad tautinių mažumų politika turi būti formuojama nuolat. Reikia reaguoti

į dabartinius iššūkius, atsižvelgti į besikeičiančią situaciją. Jeigu prieš daugelį metų sugalvojome tam tikrą modelį ir juo vadovaujamės, nieko nekeisdami, jeigu visą laiką finansuosime tuos pačius dalykus, negalvosime apie naujus iššūkius, pasikeitusias technologijas, naujus gyvenimo reikalavimus, tai tokia politika bus neefektyvi. Ji turi būti

inovatyvi, atsižvelgiant į naujus poreikius, naujas grėsmes“, - kalbėjo V. Petrušauskaitė.

Jos nuomone, reikia atkreipti dėmesį į tautinių mažumų jaunimą, kuris dabar beveik nematomas arba matomas negatyviame kontekste, pavyzdžiui, dėl mokyklų rusų mokomąja kalba auklėtinių dalyvavimo sukarintose stovyklose Rusijoje.

„Bendra didelė rekomendacija – stiprinti lietuvių pilietinės tautos sampratą, atsižvelgti į Konstitucinio Teismo išaiškinimą, kad tauta – tai nėra etniniu pagrindu apibrėžta bendruomenė, o būtent pilietiniu pagrindu. Lietuvių tautą kaip pilietinę bendruomenę sudaro įvairių tautybių atstovai ir jų balsas taip pat turi būti girdimas“, - sakė mokslininkė.

Vilniaus universitete - apie vengriškąjį palikimą

Gegužės 19 d. Vilniaus universitete vyko tarptautinė mokslinė konferencija „Lietuva ir Vengrija: istorijos, kultūros ir literatūros sąsajos“. Šia konferencija siekiama prisiminti istorinius dviejų Europos valstybių ryšius ir įvertinti iškilias darbas bei siekiais Lietuvai nusipelnusias vengrų tautybės asmenybes.

Konferencijoje dalyvavo Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorė dr. Vida Montvydaitė, Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vedėja Rasa Paliukienė ir kt.

Sveikinimo žodžius tarė Vengrijos ambasadorius Lietuvoje J. E. Zoltanas Jancsis, departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė, Vilniaus universiteto rektorius prof. Artūras Žukauskas.

Pranešimus apie Stepono Batoro epochą, jo ryšį su Lietuva ir asmeninį indėlį vykdant reformas bei stiprinant švietimą, apie vengrų asmenybių sąsajas su Lietuvos kultūra, Vilniaus universiteto vaidmenį brėžiant Vakarų civilizacijos ribas, vengrų kalbos ypatumus ir jos dėstymą Estijos bei Vilniaus universitetuose skaitė Segedo (Vengrija) universiteto doc. dr. Tamás Kruppa, literatūros istorikas dr. István Mercs, Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto profesorius Alfredas Bumblauskas, VU Filologijos fakulteto prodekanė doc. dr. Nijolė Juchnevičienė ir lektorius Máté Hegedűs bei kiti garbūs šalies ir užsienio mokslininkai.

Dr. V. Montvydaitė, prof. A. Žukauskas, dr. M. Rubaževičienė

Konferencija „Lietuva ir Vengrija: istorijos, kultūros ir literatūros sąsajos“ yra skirta Stepono Batoro išrinkimo karaliumi ir didžiuoju kunigaikščiu 440-osioms bei jo mirties 430-osioms metinėms. Ta proga VU bibliotekos Smuglevičiaus salėje buvo atidaryta paroda „Steponas Batoras – knygos, dokumentai“. Joje pristatytas bibliotekos lobynas – istorinės knygos, kuriose rašoma apie Steponą Batorą, to laikmečio įvykius, spausdinamos jam skirtos eilės. Paroda pristatė ir vengrų literatūrą lietuvių kalba. Taip pat eksponuojami lietuvių autorių į vengrų kalbą išversti tekstai.

Tautinių mažumų departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė savo kalboje pabrėžė pagarbos įvairioms etninėms grupėms ir jų bendradarbiavimo vardan savo šalies svarbą. Ji pasidžiaugė, kad jau 25-erius metus Lietuva ir Vengrija glaudžiai palaiko atkurtus diplomatinis santykius,

drauge yra Europos Sąjungos narės, nuėjusios reikšmingą kelią stiprinant tarpusavio supratimą ir bendradarbiavimą mokslo, kultūros, politikos ir kitose srityse. Anot direktorės, tokios konferencijos skatina ne tik mokslininkų bendradarbiavimą ir dalyvavimą bendruose projektuose, bet ir stiprina vengrų bendruomenę Lietuvoje.

Konferenciją „Lietuva ir Vengrija: istorijos, kultūros ir literatūros sąsajos“ inicijavo Vilniaus universitetas, Lietuvos Stepono Batoro vengrų kultūros draugija, Vengrijos Respublikos ambasada Lietuvoje, Vengrijos Respublikos Vyriausybė, Bethleno Gaboro fondas, Vakarų Europos šalių vengrų organizacijų asociacija, Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės informacija

Lietuvoje Krymo totorių nepamiršo

Balandžio 11 d. Lietuvos Respublikos Seimo konferencijų salėje vyko Pasaulio Krymo totorių kongreso vykdomojo komiteto posėdis ir tarptautinė konferencija „Masiniai žmogaus teisių pažeidimai okupuotame Kryme“. Renginius organizavo Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga.

„Neturime kitos tėvynės, išskyrus Krymą“

Konferencijoje sveikinimo žodį tarė Seimo Pirmininkė Loreta Grauzinienė. Ji pabrėžė, kad Krymo totoriai – tauta, turinti ilgaamžę, turtingą ir sudėtingą istoriją. „Rusijai užgrobęs Krymą, šioje autonominėje respublikoje vyksta sistemingi žmogaus teisių pažeidimai, kelia susirūpinimą ir represijos prieš Krymo totorius, žodžio ir susirinkimų laisvės ribojimai“, – kalbėjo Seimo pirmininkė.

Krymo totorių forumo dalyvius sveikino LR užsienio reikalų ministras Linas Linkevičius. Ministras pabrėžė, kad Lietuva smerkia Krymo aneksiją, nuolat kelia ir kels šį klausimą tarptautinėse organizacijose bei susitikimuose.

Pranešimus konferencijoje skaitė ir diskusijose dalyvavo Krymo totorių atstovai, Ukrainos, Lietuvos, Baltarusijos, Turkijos, Rumunijos, Bulgarijos, Uzbekistano, Kazachstano, JAV, Kanados, Rusijos, Švedijos, Lenkijos totorių diasporos nariai, politikai, akademinės bendruomenės atstovai, žmogaus teisių aktyvistai.

Renginyje vykstančiose diskusijose dalyvavo pirmasis atkurtos nepriklausomos Lietuvos valstybės vadovas prof. Vytautas Landsbergis, pirmasis nepriklausomos Baltarusijos vadovas Stanislavas Šuškevičius.

Kaip buvo pažymėta konferencijoje, jau daugiau kaip dveji metai praėjo nuo to laiko, kai Rusija aneksavo Krymą. Jos „naująją tvarką“ labiausiai pajuto etninės mažumos, pirmiausia

Roberto Dačkaus nuotr.

Prezidentė D. Grybauskaitė, M. Džemiliovas, R. Čiubarovas, A. Jakubauskas

pusiasalio autochtonai - totoriai. Totorių pozicija aneksijos atžvilgiu yra griežtai neigiama. Ji priminė tolimus 1944-uosius metus, kai Krymo totoriai buvo išstremti iš savo gimtųjų vietų į Kazachstaną, Centrinę Aziją. Pretekstas – neva totoriai bendradarbiavo su naciais. Tarp išstremtųjų buvo ir kariškių totorių, kurie nuo pat karo pradžios kariavo fronte, buvo apdovanoti ordiniais ir medaliais.

Po aneksijos Maskva siekia įvairiomis brutaliomis priemonėmis nutildyti totorius. Konferencijoje buvo pateikta daugybė tokio pobūdžio pavyzdžių. Atsisakantiems priimti Rusijos pilietybę grasinama, kad jie neteks darbo, pensijos, nukentės vaikai. Vaikai ir taip kenčia, nes siauriamos galimybės mokytis gimtąją totorių kalbą. Be pėdsakų dingsta žmonės, protestuojantys prieš totorių diskriminaciją. Totorių namuose neteisėtai daromos kratos, kurias valdžia vadina prevencinėmis. Draudžiami mitingai, kitos akcijos, net susirinkimai, skirti paminėti deportacijos metines. Uždaromi totorių periodiniai leidiniai. Pernai uždarytas Krymo totorių televizijos kanalas

ATR. Persekiojami totorių tautos veikėjai. Krymo totorių lyderis Mustafa Džemiliovas, grįždamas iš kelionės, nebuvo įleistas į Krymą, nes neva keliais pavojų Rusijos nacionaliniam saugumui. Vėliau tokios pat sankcijos sulaukė totorių Medžliso pirmininkas Rafatas Čiubarovas. Šių metų balandžio 13 d., kaip tik tomis dienomis, kai Vilniuje vyko totorių forumas, Krymo prokuratūros sprendimu buvo sustabdyta Krymo totorių Medžliso veikla dėl tariamai jo ekstremistinio pobūdžio.

Ši Krymo totorių persekiojimo, diskriminacijos sąrašą būtų galima tęsti ir tęsti. Apie tai daugybę faktų pateikė konferencijos dalyviai.

Tačiau Krymo totoriai – ne vieniši. Jų teisių pažeidimai sulaukė griežtos tarptautinės bendrijos kritikos. Represinius Rusijos veiksmus Kryme pasmerkė Europos Sąjunga, Europos Taryba, ESBO, Jungtinės Tautos ir kt.

Krymo totoriai pasiryžę nenuleisti rankų, o ryžtingai kovoti už savo teises. „Mes neturime kitos tėvynės, išskyrus Krymą“, – kalbėjo jų atstovai Vilniuje.

„Lietuva smerkia Krymo totorių persekiojimą“

Balandžio 12 d. Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė susitiko su Krymo totorių lyderiais Mustafa Džemiliovu ir Refatu Čubarovu. R. Čubarovas nuo 2009 m. išrinktas Pasaulio Krymo totorių kongreso pirmininku, o nuo 2013 m. pradėjo eiti Krymo totorių Medžliso pirmininko pareigas.

Susitikime dalyvavo ir Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas prof. dr. Adas Jakubauskas. Šalies vadovė su totorių lyderiais aptarė itin sunkią totorių padėtį Rusijos okupuotame Kryme, ten vykdomus šiurkščius žmogaus teisių ir demokratiškus laisvių pažeidimus bei suvaržymus.

„Lietuva griežtai smerkia neteisėtą Krymo okupaciją ir aneksiją. Mes tvirtai palaikome Krymo totorius ir visus Ukrainos žmones, kurie šandien patiria sudėtingus išbandymus. Laikomės nuoseklios pozicijos, jog sankcijos Rusijai negali būti atšauktos, kol nėra pilnai įgyvendinti Minsko susitarimai ir tęsiasi neteisėta Krymo okupacija“, – sakė Prezidentė.

Nuo okupacijos pradžios dėl labai blogos žmogaus teisių padėties iš Krymo į likusią Ukrainą pabėgo apie 22 tūkst. žmonių, daugiausia Krymo totorių ir etninių ukrainiečių.

Šalies vadovės teigimu, didelį susirūpinimą kelia ir intensyvi Krymo militarizacija, kuri šį pusiasalį pavertė Rusijos karine baze. Po okupacijos čia dislokuota 24,5 tūkst. karių, o ginkluotė dengia beveik visą Juodosios jūros regioną. Pasak Prezidentės, Krymas gali tapti nestabilumo kurstymo ir ekspansijos židiniu regione.

Paroda ir garbės vardas

Seimo II rūmų parodų galerijoje pristatyta paroda „Mus-

tafa Džemiliovas – nepalaužiamas žmogaus laisvės ir teisių gynėjas“.

Lenkijos užsienio reikalų ministerijos užsakymu parengtoje parodoje pasakojama apie M. Džemiliovą, Krymo totorių lyderį, sovietinių laikų disidentą, kuris kovodamas už savo tautos teises, nuosekliai gina universalias laisvės, demokratijos ir žmogaus teisių vertybes pasaulyje.

Fotografijose ir trumpuose tekstuose pristatomas Krymo totorių veikėjas yra pirmasis „Solidarumo“ Lecho Walensos premijos laureatas. Apdovanojimas 2014 m. jam skirtas už išskirtinę veiklą, skatinant ir saugant demokratijos idealus bei pilietines teises. M. Džemiliovas yra apdovanotas Turkijos ordinu, Jungtinių Tautų Fridtjofa Nanseno medaliu.

M. Džemiliovas 2015 m. apdovanotas Lietuvos ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Riterio kryžiumi.

Balandžio 12 d. Ukrainos parlamento nariui, Krymo totorių tautos lyderiui ir garsiam žmogaus teisių gynėjui Mustafai Džemiliovui suteiktas Mykolo Romerio universiteto (MRU) Garbės daktaro vardas už reikšmingą indėlį žmogaus teisių gynimo srityje.

Susitiko su Lietuvos totoriais

Trečią forumo dieną Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas prof. Adas Jakubauskas svečiams surengė pažintinę kelionę

į šalies vietas, susijusias su totoriais.

Renginio dalyviai aplankė Keturiasdešimt totorių kaimą Vilniaus rajone, pasimeldė vietos mečetėje.

Vėliau nuvyko į Trakus, istorinę totorių gyvenamąją vietą. Čia svečius priėmė Trakų rajono merė Edita Rudelienė. Ji papasakojo apie daugiataučio Trakų rajono istoriją, šiandienos aktualijas. Susitikimo metu paminėtas iki šiol mažai žinomas faktas: 1441 m. Krymo chanata, iki XVIII-ojo amžiaus žinomą kaip vieną stipriausių Rytų Europos valstybių, įkūręs chanas Chadžis Girėjus, istorikų spėjimu, gimė Trakuose apie 1397 m. 1441 m. jis, LDK remiamas, buvo karūnuotas Krymo chanu. Pasaulio Krymo totorių kongreso vykdomojo komiteto nariai norėtų, kad Trakuose būtų įsteigtas jų kultūros centras ar kultūros namai, o taip pat pastatytas paminklas chanui Ch. Girėjui.

Toliau kelias vedė į Raižių kaimą (Alytaus r.), kur kažkada gyveno gausi totorių bendruomenė. Čia ir sovietmečiu veikė vienintelė Lietuvoje (kitos buvo uždarytos) mečetė. Raižiuose dabar yra totorių kultūros centras, kur vyko šiltas pokalbis su vietos bendruomenės nariais ir pratęstas prie totoriškais valgiais nukrauto pietų stalo.

Kaune pabuvoję totorių mečetėje, išvykos dalyviai grįžo į Vilnių.

TBN inf.

Krymo totorių forumo dalyviai Trakuose

Tautinių bendrijų atstovai keliavo po Lenkiją

Pirmomis gegužės dienomis Tautinių bendrijų tarybos iniciatyva buvo surengta trijų dienų pažintinė, edukologinė kelionė į Lenkiją. Kelios dešimtys tautinių bendrijų atstovų aplankė Seinus, Malborką, Gdanską, Varšuvą, Baltstogę ir kitus miestus, susipažino su šios šalies istorija, kultūra, politika, tautinių mažumų gyvenimu. Panašaus pobūdžio kelionę Tautinių bendrijų taryba buvo surengusi 2014 m. į Baltarusiją. Tada buvo aplankytos vietos, menančios LDK laikus: Gardinas, Lyda, Naugardukas, Myrius ir kt.

Irinės Banevičienės nuotr.

Lietuvos tautinių bendrijų atstovai prie Karališkosios pilies Varšuvoje

Jonas RUMŠA

Lietuviški pėdsakai Lenkijoje

Keliavome po Lenkiją, bet daug kartų iš girdų lūpų girdėjome Lietuvos vardą. Jie minėjo bendro dviejų valstybių gyvenimo faktus, dviejų tautų – lenkų ir lietuvių – persipynusios istorijos pavyzdžius. Kai kuriuos jų prisiminsime.

Pirma „stotelė“ – Seinai. Vietos bazilikoje palaidotas lietuvių poetas ir Seinų vyskupas Antanas Baranauskas. Čia 1999 m. jam buvo atidengtas skulptoriaus Gedimino Jokūbonio paminklas. Seinų kunigų seminarijoje mokėsi daug žymių lietuvių: V. Kudirka, V. Mykolaitis-Putinas, A. Tatarė, M. Krupavičius ir kt. Dabartiniu metu Seinuose veikia lietuviška „Žiburio“ gimnazija, vaikų darželis, Lietuvių kultūros namai.

Žalgirio mūšio vieta. Dviejų tautų ginklo ir brolybės išbandymas, jungtinės tautų pajėgos visam laikui nutraukė Ordino viešpatavimą Rytuose. Šiandien Žalgirio mūšio lauke ramybė ir tyluma. Tikrai aukštas obeliskas primena prieš daugiau kaip šešis šimtus metų vykusias vienas didžiausių viduramžių kautynių. Mūšis

vyko tuometinėje Ordino teritorijoje, į pietvakarius nuo Olštyno, tarp Griunvaldo ir Tanenbergo (dabar – Stembarkas-Stębark) kaimų.

O kaipgi būnant Varšuvoje nepaplankyti Karališkosios pilies, iki pamatų nacių sudegintą 1944 m. ir talentingų lenkų meistrų baigtą atstatyti praejusio amžiaus aštuntajame dešimtmetyje. Rūmų Senatorių salėje buvo priimtas Abiejų Tautų Respublikai nepaprastai svarbus istorinis aktas – Gegužės 3-iosios Konstitucija, kurios 225-osios metinės paminėtos Lenkijoje ir Lietuvoje. Ji laikoma pirmąja Europoje ir antrąja pasaulyje rašytine konstitucija po JAV 1779 m. įsigaliojusios konstitucijos. Deja, Gegužės 3-iosios Konstitucijai buvo lemta gyvuoti tik keturiolika mėnesių.

Bar micvos šventėje

Atvykę sekmadienio rytą prie sinagogos Tikocino mieste, į ją patekti iškart negalėjome. Kaip netrukus sužinojome, sinagogoje vyko didelės grupės žydų, specialiai atvykusių iš Kanados į vienos šeimos berniuko iššventinimo į pilnametystę iškilmes. Lietuvos grupėje buvo žydų bendruomenės atstovas, buvęs Tautinių

bendrijų tarybos narys Daumantas Todesas. Jis – puikus žydų istorijos, kultūros, tradicijų žinovas – daug pasakojo apie žydų šventes, jų šventimo tradicijas ir papročius.

Viena jų – Bar micva (hebr. בר המצוה Bar Mitzvah). Pasak Leonido, berniukas, sulaukęs trylikos metų, judaizme laikomas pilnamečiu. Jis vadinamas bar micva, t. y. įstatymo sūnus. Nuo šio laiko jis tampa atsakingas už visų Toros įstatymų laikymąsi. Tokiu būdu pilnametystės samprata siejama su religine, o ne fizine branda. Bar micvos amžiaus sulaukus yra švenčiama sinagogoje, kur tą dieną berniukas pirmąkart yra kviečiamas skaityti iš Toros.

Mergaičių religinės pilnametystės iki XIX-ojo amžiaus vidurio nebuvo priimta švęsti. Tačiau plintančios moterų teisių lygybės su vyrais idėjos paskatino atsirasti naujai tradicijai – bat micva, t. y. įstatymo duktė. Mergaitės religine pilnametyste buvo nutarta laikyti dvylikos metų amžių.

Bar micvos šventė vyko barokinėje Didžiojoje sinagogoje. Ji pastatyta 1642 m. O žydai miestelyje apsigyveno XVI-ame amžiuje. Tarpukaryje tai buvo antra pagal dydį (po Krokuvos)

žydų bendruomenė visoje Lenkijoje. Žydai sudarė apie pusę miestelio gyventojų. Per Antrąjį pasaulinį karą sinagoga buvo nusiaubta, o žydai nacių išžudyti. Po karo joje įrengta parduotuvė. 1965 m. sinagogoje kilo gaisras, kurio metu sudegė unikalus istoriniai eksponatai. Praėjusio amžiaus aštuntajame dešimtmetyje sinagoga buvo restauruota. Šiandien Tikocine, be Didžiosios sinagogos, veikia Žydų kultūros muziejus, tebestovi Talmudisto namas, kiti statiniai, išlikusios senosios kapinės.

Apie 40 tūkst. turistų per metus aplanko šią sinagogą. Šalia jos įsikūręs restoranas, kuriame tiekiami tradiciniai žydų patiekalai.

Žydiškoje aplinkoje D. Todesas kelionės draugus vaišino macais.

Totorių kaimas traukia turistus

Trečią kelionės dieną maršrutas vedė į nuošalų Krušynianų kaimą prie pat Baltarusijos sienos Palenkės vaivadijoje. Kaimas nuo vaivadijos centro Baltstogės nutolęs penkiasdešimt kilometrų.

Įdomi šio kaimo istorija. Jame nuo XVII-ojo amžiaus gyvena totoriai. O Lenkijoje totoriai, kaip ir Lietuvoje, gyvena nuo XIV-ojo amžiaus. Jų istorinė tėvynė – Krymas. Krušynianuose

totoriai atsirado po karo prie Vienos, kuriame jie kovėsi Lenkijos karaliaus Jano Sobieskio pusėje. Už tai valdovas dovanavo jiems žemių.

Kaime yra nedidelė, žalios spalvos dažais dažyta medinė mečetė, pastatyta XVII-ame amžiuje. Joje vyksta pamaldos. Beje, Lenkijoje iš viso yra penkios mečetės.

Kiek toliau nuo maldos namų miško aikštelėje yra totorių kapinės – mizaras. Jame išliko paminklų su arabiškais rašmenimis. Kapinės apjuostos akmenine tvora.

Apie Krušynianų kaimo, Lenkijos totorių istoriją svečiams iš Lietuvos, tarp kurių buvo ir totorių, pasakojęs gidas Džamilis Gembitskis pabaigoje pasakė: „Mums liko religija, tradicijos ir virtuvė“. Iš tikrųjų, Lenkijos totoriai, kaip ir jų gentainiai Lietuvoje, einant amžiams, prarado kalbą, tačiau religijos dėka išsaugojo savo identitetą.

O su totorių tradicijomis ir virtuve galima susipažinti kitoje gatvės pusėje įsikūrusioje Totorių jurtoje. Totorių jurta – tai didelis medinis namas. Pirmame jo aukšte restoranas, kuriame lankytojai vaišinami tradiciniais totoriškos virtuvės patiekalais. Valgoma sėdint ant ilgų, masyvių medinių suolų prie tokių pat ilgų stalų, kokių kažkada buvo ir Lietuvos kaime.

Antrame aukšte – nedidelis viešbutis.

Tačiau, kaip sakoma, dar ne viskas. Totorių jurta – tai visas kompleksas pastatų. Jie visi mediniai, suręsti aukščiausios klasės meistrų. Čia didelis kultūros centras, išore panašus į Karavansarajų. Toliau arklidės, daržinė su pakinktais, darbo įrankiais, ganykloje ganosi arkliai. Žodžiu, kiek įmanoma sukurta autentiška aplinka. Centre galima išgyti rankų darbo totoriškų suvenyrų.

Krušynianai – ramus, tylus kaimas – atgyja vasarą turistinio sezono metu. Savaitgaliais, o ypač totoriškų švenčių metu, žmonių skaičius jame padidėja šimtus kartų.

„Kiekvieną vasarą pas mus atvyksta tūkstančiai turistų iš visos Europos, net tolimų Rytų šalių musulmonai, norėdami susipažinti su Lenkijos totorių istorija, dabartiniu gyvenimu. Labai daug žmonių būna didelių musulmoniškų švenčių Kurban Bairamo, Uraza Bairamo, Sabantujaus metu“, – sakė Džamilis.

Šiuo metu Lenkijoje gyvena apie tris tūkstančius totorių. Daugiausia jų susitelkę būtent Palenkės vaivadijoje. Jie, kaip matėme, turi ką parodyti svečiams. Palenkėje veikia totorių bendruomenė, kurioje daug jaunimo. Jaunimas mokosi savo istorijos, turi šokių ansamblį, lanko religijos, totorių kalbos kursus.

Totorių mečetė Krušynianų kaime

Didžioji sinagoga Tikocine

Ukrainietiško virtinuko šventė

Gegužės 7-ąją, saulėtą šeštadienio vidurdienį, Klaipėdos miesto visuomenė buvo kviečiama į Ukrainos kultūros dienų uždarymą. Šia proga uostamiesčio ukrainiečių kultūros ir švietimo centras „Rodyna“ surengė ukrainietiško virtinuko šventę. Renginio partneris – Tautinių kultūrų centras.

Rita BANEVIČIENĖ

KTKC kultūrinės veiklos vadybininkė

Šventę pradėjo centro „Rodyna“ pirmininkė Lidia Trigub, tarusi dėkingumo žodžius susirinkusiems. Koncerto metu skambėjo ukrainietiškos dainos, nuotaikingai atliekamos ansamblio „Rušničiok“ (vadovė Jana Tarasova). Klaipėdos Jeronimo Kačinsko muzikos mokyklos auklėtinės, vadovaujamos choreografės Linos Farhat, padovanojo žiūrovams linksimą ukrainietišką šokį.

Renginio metu, tarp atliekamų dainų, buvo pasakojama apie ukrainietiškus virtinukus – jų istoriją, receptūrą, reikšmę nacionalinėje virtuvėje, senolių tradicijas.

Šventės metu vyko daug įvairiausių smagių konkursų: greitakalbių sakymas, virtinukų gaminimui skirtų ingredientų spėjimas ir pan.

Ritos Banevičienės nuotr.

Vyrai pasirodė esą labai geri ukrainietiško virtinuko gamintojai

Bet daugiausia dėmesio sulaukė konkursas „Pagamink virtinukų“, į kurį buvo kviečiami pageidaujantys dalyvauti. Susirungusiems trims vyrams – dviem žiūrovams ir buvusiam „Rodynos“ sekmadieninės mokyklos auklėtiniui Maksimui Toparui – puikiai pasisekė iškočioti tešlą, įdėti įdarą ir sulipdyti virtinukus.

Tautinių kultūrų centro kiemelyje lankytojams buvo eksponuojami tautiniai drabužiai, išsiuvinėti pagal ukrainiečių tradicijas, ir ukrainiečių sekmadieninės mokyklos dailės klasės mokinių piešiniai (mokytoja Svetlana Morozova).

Klaipėdos ukrainiečiams kultūros

dienų proga nuo Tautinių kultūrų centro buvo įteiktas molinis puodas, skirtas virtinukams. Įteikdama šią dovaną, kultūrinės veiklos vadybininkė Tatjana Volkova pasidžiaugė ukrainiečių tautinės bendrijos aktyvumu ir kultūrinių renginių gausa. Taip pat draugiškus sveikinimo žodžius tarė Klaipėdos apskrities latvių asociacijos „Atpūta“ pirmininkas Gotfridas Tapinas bei kitų tautinių bendrijų atstovai.

Pasibaigus koncertinei programai, visi žiūrovai buvo vaišinami tradiciniais ukrainietiškais virtinukais su įvairiais įdara – vyšnių, bulvių, varškės, pagardintais grietine ir sviestu.

Pirmąjį tarptautinį gruzinų kalbos diktantą rašė Vilniaus universitete

Balandžio 14 d. Vilniaus universiteto (VU) Mažojoje auloje vyko Gruzinų kalbos diena, skirta garsiojo poeto Šotos Rustavelio 850 metų jubiliejui.

Renginio dalyviai rašė pirmąjį tarptautinį gruzinų kalbos diktantą gruziniškais rašmenimis. Ši idėja kilo nuo 2015 m. rugsėjo 1 d. VU Užsienio kalbų institute pagal Tempus projektą mokslinį darbą dirbančiai ir

gruzinų kalbą dėstančiai prof. Mariam Mandžgaladzei. Ją įkvėpė mūsų šalyje rašomas Nacionalinis lietuvių kalbos diktantas. „Gruzinų kalbos diktantas pirmą kartą rašomas užsienyje, Vilniaus universitete, viename seniausių Rytų Europos universitetų“, - pažymėjo profesorė.

Balandžio 14 d. pasirinkta todėl. Kad šią dieną minima Gruzinų kalbos diena. 1977 m. tuometėje Sovietų

Sąjungoje buvo planuojama priimti nutarimą panaikinti gruzinų valstybinę kalbą. Gruzijoje, vienintelėje iš visų buvusių sovietinių respublikų, nacionalinė kalba buvo įteisinta kaip valstybinė. Nutarimas turėjo įsigalioti 1978 m. balandžio 14 d. Tačiau tą dieną Gruzijoje vykę gausūs gyventojų protestai šį sprendimą sustabdė. Nuo 1991 m. balandžio 14 d. šalyje minima gimtosios Gruzinų kalbos diena.

Pirmoje Mažojoje auloje vykusio renginio dalyje prof. Sergejus Temčinas papasakojo apie lietuvių ir gruzinų kalbų sąsajas, o svečiai, tarp jų – Lietuvių kalbos instituto direktorė prof. dr. Jolanta Zaborskaitė, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pirmininkė Daiva Vaišnienė ir kiti – parašė trumpą bandomąjį diktantą gruzinų kalba pagal Š. Rustavelio poemą „Karžygis tigro kailiu“. Vėliau VU Senato salėje diktantą rašė grupė Lietuvos gruzinų kultūros draugijos „Iberija“ narių, VU studentai lietuviai, studijuojantys gruzinų kalbą, atvyko gruzinai studentai, studijuojantys įvairiuose Kauno universitetuose, Gruzijos ambasados darbuotojai. Iš viso diktantą rašė trisdešimt trys žmonės.

Prof. M. Mandžgaladzė parinko diktanto tekstą – Romualdo Granausko apysakos „Saulėlydžio senis“ vertimo į gruzinų kalbą ištrauką.

VU Senato salėje buvo rašomas gruzinų kalbos diktantas

„Norėjome, kad tai būtų lietuviškas akcentas“, - sakė profesorė.

VU Užsienio kalbų institute kiekvieną semestrą gruzinų kalbos mokosi daugiau kaip dešimt šios kalbos bei kultūros gerbėjų. Be kalbos kursų,

nuolat vyksta paskaitos ir kiti renginiai, skirti Gruzijos istorijai, dabarčiai ir kultūrai, susitikimai su šios šalies ambasados darbuotojais, menininkais, studijuojančiais studentais iš Gruzijos.

TBN inf.

NAUJOS KNYGOS

Baltarusiai leidžia knygas apie savo istoriją

Neseniai išleista Gudų kultūros draugijos Lietuvoje vadovo Aleksandro Adamkovičiaus knyga „Lietuvos baltarusiai: vakar ir šiandien. Ką reiškia kalbėtis su Dievu baltarusiškai“.* Remdamasis Lietuvos valstybės centrinio archyvo medžiaga, autorius pristato sudėtingą baltarusių religinio

ir dvasinio gyvenimo raidą Vilniaus krašte Lenkijos okupacijos laikotarpiu 1921 – 1939 m. Knygoje taip pat pateikiami pokalbiai su asmenimis, kurie pasakoja apie baltarusių religinį gyvenimą šiandien demokratinėje ir nepriklausomoje Lietuvoje.

Šis leidinys – tai antroji serijos „Bal-

tarusiai Lietuvoje: vakar ir šiandien“ knyga. Pirmoji knyga, išleista 2010 m., buvo skirta Vilniaus baltarusių švietimo raidai 1921 – 1939 m.

**Knygos bibliografiniai duomenys ir viršelio nuotrauka trečiame leidinio viršelio puslapyje.*

Lietuvių autoriaus knygoje – pasaulio žydų istorija

Algimanto Pauliukonio knygoje „Pasaulio žydų istorija“* apžvelgiamas žydų tautos istorinis kelias nuo pat jos formavimosi ištakų iki 2014 metų. Pateikiama plati visuomeninio ir politinio gyvenimo panorama tų šalių, kuriose telkėsi žydų bendruomenės. Aprašomi visi svarbiausi žydų istorijos faktai, epizodai, atskleidžiantys nepaprastą tautos ryžtą ir didžiules pastangas kurti savo valstybę.

Tarp kitų šalių autorius atspindi ir Lietuvos žydų istoriją, kuri prasi-

deda nuo XIV a. Rašoma apie vieną žymiausių naujųjų laikų judaizmo autoritetų Vilniaus Gaoną. Pabrėžiamas aktyvus žydų vaidmuo kovose dėl Lietuvos nepriklausomybės 1918 m. Jau karų pradžioje kariuomenėje buvo daugiau kaip 500 žydų savanorių. Daug savanorių atsirado prasidėjus kovoms su Lenkija. Iš viso 1918 – 1923 m. Lietuvos kariuomenėje tarnavo daugiau kaip 3 tūkst. žydų tautybės žmonių, 23 iš jų buvo suteiktas aukščiausias karinis apdovanojimas –

Vyčio kryžius, 63 žuvo kovose dėl Lietuvos laisvės. Knygoje nemažai vietos skiriam Holokaustui, kai buvo sunaikinta beveik visa Lietuvos žydų bendruomenė. Išnyko turtinga ir savita litvakų kultūra. Paminėti žmonės, kurie nepabūgę mirtino pavojaus gelbėjo žydus. Rašoma apie šiandieninę Lietuvos žydų bendruomenę ir jos įvairią veiklą.

Knygoje pristatomos tarptautinės žydų organizacijos. Viso pasaulio žydus jungianti organizacija yra Pasaulio

žydų kongresas (PŽK) su būstine Niujorke. PŽK įsteigtas 1936 m. Ženevoje, kilus susirūpinimui dėl nacizmo įsigalėjimo. Šiandien PŽK nariais yra 100 šalių bendruomenės, tarp jų – Lietuvos žydų bendruomenė. Šiais laikais jo veiklos prioritetai yra kova su antisemitizmu, politinė parama Izraeliui, Holokausto atminimo išsaugojimas, Holokausto aukų nuosavybės grąžinimas teisėtiems savininkams ir kt.

1986 m. įkurtas Europos žydų kongresas (EŽK), atstovaujantis 1,7 mln. Europos žydų, 42 bendruomenėms. Jo būstinė yra Paryžiuje. EŽK tikslai yra orientuoti į svarbiausias nūdienos

problemas – žmogaus teisių gynimą, kovą su ksenofobija, antisemitizmu, rasizmu, dialogo tarp skirtingų religijų skatinimą, Holokausto aukų atminimo išsaugojimą ir kt.

Knygoje pateikiama duomenų apie žydų skaičių įvairiose pasaulio šalyse, remiantis 2012 m. duomenimis. Iš Europos šalių (iš viso paminėtos 27 šalys) daugiausia žydų (478 tūkst.) gyvena Prancūzijoje, Jungtinėje Karalystėje – 290 tūkst., Rusijoje – 190 tūkst., Vokietijoje – 119 tūkst. Lietuvoje (23 vieta) gyvena 3,4 tūkst. žydų, Latvijoje – 6,3 tūkst., Estijoje (27 vieta) – 2 tūkst. Iš kituose žemynuose esančių šalių daugiausia žydų

gyveno JAV (6,6 mln.). Pačiame Izraelyje gyveno 6,2 mln. žydų. Jie sudaro 75,4 proc. visų šios šalies gyventojų.

Keletas žodžių apie knygos autorių. A. Pauliukonis gimė 1938 m. Ukmergės krašte, netoli Taujėnų miestelio. 1949 m. šeima persikėlė į Kauną. Baigė Kauno 1-ąją vidurinę mokyklą (Aušros gimnaziją), Kauno medicinos institutą. Dirbo Biochemijos ir Biotechnologijos institutuose. Fizinių mokslų (chemijos) habilituotas daktaras. 1996–2007 m. – Biotechnologijos instituto direktorius.

**Knygos viršelio nuotrauka ir bibliografiniai duomenys trečiame viršelyje.*

„Makabi“ sporto klubo šimtmetis

Lietuvos sporto mėgėjai, be abejo, puikiai žino Izraelio krepšinio komandą „Makabi“, su kuria daug kartų yra rungtyniaavusios mūsų šalies komandos. Tačiau ar daug jie žino apie Lietuvos sporto klubą tuo pačiu pavadinimu ir jo turtingą šimtmetę istoriją? Apie tai pasakojama šiame išleistoje Vytauto Žeimanto knygoje „Lietuvos sporto klubas „Makabi“. 1916 – 2016“.*

Šios knygos pasirodymas yra labai svarbus ne tik žydų bendruomenei, bet ir visos Lietuvos sporto istorijai, nes „Makabi“ – seniausias Lietuvos sporto klubas. Knygoje aprašomos jo šimtmetės ištakos, veikla tarpukaryje, klubo atkūrimo aplinkybės ir tolimesnė veikla per daugiau kaip dvidešimt penkerius metus. Pateikiama informacija apie Lietuvos makabiečių dalyvavimą Pasaulio ir Europos makabiadose, įvairiose sporto varžybose, pristatomi išskiliausi makabiečiai.

„Makabi“ pavadinimas yra kilęs iš žydų tautos istorinės atminties – nacionalinis didvyris Jehuda Makabėjus vadovavo pergalingam judėjų sukilimui prieš pavergėjus graikus ir romėnus. 164 m. jis išvadavo Jeruzalę ir atkūrė Jahvės šventyklą.

Pasaulyje pirmasis „Makabi“

sporto klubas buvo įsteigtas Turkijoje 1895 m.

Pirmasis „Makabi“ klubas Lietuvoje įsikūrė 1916 m. Vilniuje, kai Lietuvos kraštas buvo okupuotas kaizerinės Vokietijos.

Po Pirmojo pasaulinio karo „Makabi“ klubai įsikūrė Kaune, vėliau – Šiauliuose, Panevėžyje, Ukmergėje, Marijampolėje, Kupiškėje, Radviliškėje, Vilkaviškyje ir kituose miestuose. 1920 m. buvo įkurta „Makabi“ sąjunga. Kitais metais Panevėžyje vykusiaje antrajame Sąjungos suvažiavime dalyvavo 35 skyrių atstovai. 1926 m. Lietuvoje jau buvo 83 „Makabi“ skyriai, kurie vienijo 4000 narių

„Dvidešimtojo amžiaus trečiajame ir ketvirtajame dešimtmečiuose „Makabi“ sportinis judėjimas buvo labai aktyvus. Žydai kultivavo įvairias sporto šakas, kai kuriose iš jų – lengvojoje atletikoje, dviračių sporte, bokse, plaukime, stalo tenise, šachmatuose – iškovodavo ir geriausių vardus, tapdavo Lietuvos čempionais, rekordininkais“, – rašo knygoje V. Žeimantas.

Autorius surinko daug įdomios medžiagos apie „Makabi“ veiklą.

Klubo nariai ne kartą gynė Lietuvos garbę tarptautinėse varžybose, dalyvavo Olimpiniuose žaidynėse Pary-

žiuje (1924 m.), Amsterdame (1928 m.), Pasaulio makabiadose.

Dar nebuvo Izraelio valstybės, o makabiados jau vyko. Pirmoji buvo surengta 1932 m. Tel Avivo mieste. Iš Lietuvos joje dalyvavo apie 80 sportininkų.

1940 m. „Makabi“ sporto sąjunga sovietinės valdžios likviduota, o turtas nacionalizuotas. Per Antrąjį pasaulinį karą daug žydų sportininkų žuvo.

Tikrai 1989 m. „Makabi“ sporto klubas Lietuvoje buvo atkurtas. Knygoje plačiai aprašytas mūsų sportininkų dalyvavimas 1989 m. Tel Avive vykusioje XIII pasaulinėje makabiadoje, kurioje pirmą kartą suplevėsavu Lietuvos trispalvė. Nuo tada Lietuvos sportininkai dalyvavo visose Pasaulio ir Europos makabiadose. Futbolininkai, plaukikai, imtynininkai, badmintonininkai, šachmatininkai ir kiti parvežė namo daug aukso, sidabro ir bronzos medalių.

Knyga gausiai iliustruota nuotraukomis, dokumentų kopijomis, daugelis jų spausdinama pirmą kartą. Knygos viršelį sukūrė žinomas dailininkas Ilja Bereznickas.

**Knygos viršelio nuotrauka ir bibliografiniai duomenys trečiame viršelyje.*

Apie musulmonus ir islamą – be išankstinių nuostatų

Vytauto Didžiojo universiteto profesoriaus Egdūno Račiaus knyga „Musulmonai ir jų islamai“ išleista laiku, kai tokie leidiniai yra labai reikalingi. Šiandien islamas ir musulmonai – vėl visos Europos žiniasklaidos ir vyriausybės dėmesio centre. Nauja susidomėjimo banga kyla į Europą atvykstant vis daugiau musulmoniškos kilmės asmenų, vis daugiau europiečių atsiverčia į islamą ir, galiausiai, dėl Vidurio Rytuose vykstančių karinių konfliktų bei procesų paūmėjus saugumo klausimams, kurie dažniausiai siejami su islamu ir musulmonų tarimais keliamomis grėsmėmis.

Lietuvoje taip pat akivaizdžiai juntamas susidomėjimo islamu ir musulmonais pakilimas. Beprecedencio išėivių iš Azijos ir Afrikos antplūdžio į Europą 2012 – 2016 metais kontekste, musulmonai tampa jau Lietuvos vidaus politikos iššūkiu. Esant gana didelei tikimybei, jog į Lietuvą nuolatinei gyventi bus atkelta išėivių iš musulmonų kraštų, susipažinti su musulmonais šiandien, kaip niekada iki šiol, yra aktualu ir reikalinga. Ne mažiau svarbu, kaip rašoma knygos

pratarinėje, suprasti jų skelbiamas ir praktikuojamas islamo formas, kurios dažnai tarpusavyje taip skiriasi, kad galima kalbėti daugiskaita ne tik apie musulmonus, bet ir apie jų islamus. Knygos tikslas – glaustai pristatyti musulmonų visuomenių ir bendruomenių įvairovę, atskleisti islamo daugialypiškumą.

Pirmasis knygos skyrius skirtas trumpai apžvelgti islamo istorinės raidos kelią, pristatyti šios pasaulinės religijos pamatinius tekstus bei iš jų kildinamus tikėjimus ir religines prievoles.

Antrajame skyriuje supažindinama su klasikinėmis istorinėmis islamo plotmėmis, jų pamatinėmis idėjomis bei religinėmis praktikomis. Jis apima laikotarpį nuo islamo susiformavimo VII a. iki XVIII ir XIX amžių sandūros, kai musulmonų visuomenėse pradėjo burtis refleksyvūs religiniai sąjūdžiai, kritiškai klasikinių islamo tradicijų atžvilgiu.

Trečiasis skyrius pašvęstas islamo atgimimo, vadinamojo reivaivalistinio islamo, atmainoms ir formoms pristatyti. Šiame skyriuje apžvelgiami

pastarųjų šimtmečių procesai nuo XIX a. iki pat šių dienų.

Paskutinis, ketvirtasis, skyrius skirtas nūdienos musulmonų socialinei gyvenimui aptarti. Jame gvildenami kai kurie dažniau sutinkami tiek musulmoniškuose kraštuose, tiek išėivijoje įsikūrusių musulmonų gyvenimo ir tarpusavyje santykių, taip pat santykių su kitų religijų atstovais aspektai.

Būdingas knygos bruožas tas, kad ji parašyta populiariai. Kaip pažymi pats autorius, tai nėra mokslinis veikalas, ji skirta visiems, norintiems susipažinti su islamu, pirmiausia – su jo esme, pagrindais, šaltiniais, istorija ir įvairiomis jo formomis: nuo teisinių pripažįstamo norminio islamo iki liaudies praktikuojamų kultūrinių plotmių. Kartu tikimasi, kad ji gali tapti parankine knyga tiems, kurie savo profesinėje ar privačioje kasdienybėje susiduria su musulmoniškos kilmės žmonėmis.

**Knygos bibliografiniai duomenys ir viršelio nuotrauka trečiame leidinio viršelio puslapyje.*

Kelionė nuo Minsko iki Vilniaus baltarusių autoriaus akimis

Balandžio 5 d. Lietuvos rašytojų sąjungos klube vyko baltarusių žurnalisto ir istoriko Viktoro Korbuto knygos „Nuo Minsko iki Vilniaus. Baltarusijos istorija žurnalisto pastabose“, kurią išleido leidykla „Belarus“ baltarusių kalba, sutiktuvės.*

Knyga parašyta remiantis archyviniais dokumentais bei moksline literatūra ir yra pirmoji Baltarusijoje, kurioje nagrinėjami šiuolaikinės baltarusių nacijos susidarymo, naciona-

linių ir valstybinių simbolių klausimai, nušviečiamas baltarusių vaidmuo LDK ir Vilniaus istorijoje.

Daug vietos skiriama baltarusių ir lietuvių, baltarusių ir lenkų kultūriniais ryšiams. Knyga gausiai iliustruota nuotraukomis ir piešiniais. Labai daug Vilniaus vaizdų. Renginio metu buvo pageidauta, kad knyga reikėtų išleisti ir lietuvių kalba.

V. Korbutas taip pat yra atviručių komplekto „Vilnius – Vilna. Lietuvos

sostinė Baltarusijos istorijoje“ autorius. Atvirutėse užfiksuotos Vilniaus vietos, susijusios su baltarusių kultūros veikėjų gyvenimu ir kūryba.

V. Korbutas 2003 m. baigė Baltarusijos valstybinį kultūros universitetą, įgijo muziejininkystės ir istorijos bei kultūros paminklų apsaugos specialybę.

**Knygos bibliografiniai duomenys ir viršelio nuotrauka trečiame viršelio puslapyje.*

Kitataučių pavardės Estijoje bus rašomos kiek įmanoma išsaugant originalią formą

Estijos vyriausybė priėmė nutarimą, kuriuo patikslinamos svetimvardžių rašymo taisyklės estų kalba. Ateityje vardai, kurie parašyti, pavyzdžiui, kirilica, Estijos dokumentuose bus rašomi kiek įmanoma išsaugant originalią formą. Nauja tvarka papildo neestiškų vardų ir pavardžių transkripcijos taisykles, kurių privalo savo darbe laikytis Policijos ir pasienio apsaugos departamentas, civilinės metrikacijos skyriai, o taip pat konsulinės įstaigos. Pakeitimai padaryti dėl asmenų, kurių kirilica parašytus vardus ir pavardes būtina rašyti estiškai.

Nutarimas suteikia galimybę

asmenvardžius rašyti estiškai kiek įmanoma artima originalui forma. Dėl to sudarytos septynios naujos asmenvardžių transkripcijos lentelės su abėcėlėmis, kad būtų galima Estijos dokumentuose rašyti Armėnijos, Baltarusijos, Gruzijos, Kazachstano, Kirgizijos, Tadžikistano ir Ukrainos asmenvardžius. Jeigu oficialioje asmenvardžių transkripcijos lemteleje nelotyniško šrifto rašmenimis reikalingo varianto nėra, tai perrašant vardą ir pavardę estiškai reikia vadovautis Estų kalbos instituto išvadomis.

Nutarimas suteikia daugiau galimybių atsižvelgti į paties žmogaus

pageidavimą kaip būtent rašyti jo asmenvardį estiškais rašmenimis. Pavyzdžiui, kirilica parašytą asmenvardį galima transkribuoti trimis įvairiais būdais – rašyti pagal tarimą, perrašant kiekvieną raidę lotyniškais rašmenimis arba atkuriant remiantis kilmės šalies abėcėle. Pavyzdžiui, rusų rašytojo Maksimo Gorkio pavardę galima parašyti taip: pagal tarimą – Gorki, perrašant kiekvieną raidę – Gor'kij, remiantis rusų kalbos abėcėle ir taisyklėmis – Gorkii.

Iki šiol galiojusi svetimvardžių rašymo tvarka tokio pasirinkimo nesuteikė.

S U M M A R Y

A. Butkevičius Has Invited National Communities to Meet the 100th Anniversary of Lithuanian State Together. On 18 May in the Government Palace, the day of national communities of Lithuania was commemorated for the third time. On this occasion, exhibition 'National Communities of Lithuania: On the Road of History' was opened. During the opening ceremony, the Prime Minister Algirdas Butkevičius noted that multi-ethnicity and multi-culturalism are characteristic to Lithuania. "The history of our country was created by representatives of numerous nations; we stood together at the origins of Lithuanian independence, we welcomed together the free Lithuania and, I hope, we will together meet the 100th anniversary of the restoration of statehood," said the head of the government. The Seimas of the Republic of Lithuania nominated

the 21st of May as the memorable day of national communities of Lithuania on 15 October 2013.

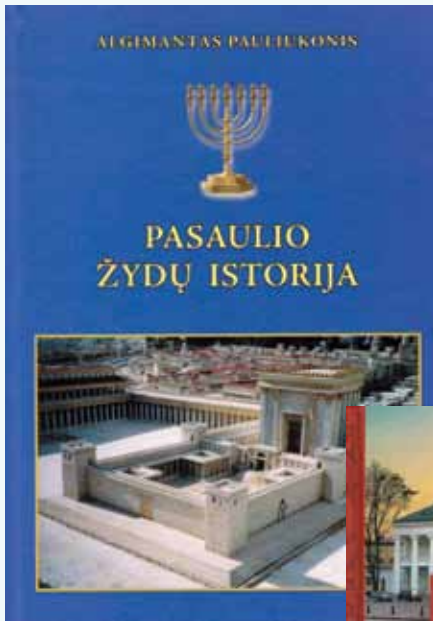
Ž. Beliauskas, J. Rumša. The Doors of Vilnius Jewish Public Library Is Open for Everyone. The Seimas of the Republic of Lithuania nominated the year 2016 as the Year of Libraries. This decision naturally encourages deeper interest in work of libraries and in the problems they meet. What about probably the youngest library in Lithuania - Vilnius Jewish Public Library? In its stock it has over 7 thousands of documents and lots or art albums. There are about 800 books in Yiddish. Many of the books are unique and cannot be found in any other library in Lithuania.

Slogan of the Festival - Symbol of Bird in My Culture. On 14-15 May in Visaginas, the 14th festival of Saturday and Sunday schools of national minorities of Lithuania took place with the slogan 'Symbol of Bird in My Culture'. The festival hosted Armenian,

Azerbaijani, Belorussian, Karaite, Kazakh, Romany, Russian, Tatarian, Ukrainian and German teams from non-formal education institutions in Alytus, Kaunas, Klaipėda, Panevėžys, Trakai, Vilnius and Visaginas.

V. Petrušauskaitė, J. Rumša. Integration of National Minorities - a Continuous Process. What is the situation of national minorities in Lithuania? Is there anything that their representatives are worried about? Have their attitudes changed over the last five years from the 2011, when the last survey was made? In November last year, researchers from the Institute of Ethnic Studies of the Social Research Centre carried out a survey of persons belonging to national minorities in Vilnius, Klaipėda and Visaginas cities and in Vilnius and Šalčininkai regions. 600 citizens of Lithuania were surveyed in total, including 286 Russians, 206 Poles and 108 people from other nations, in proportion to the composition of the population.

Naujos knygos

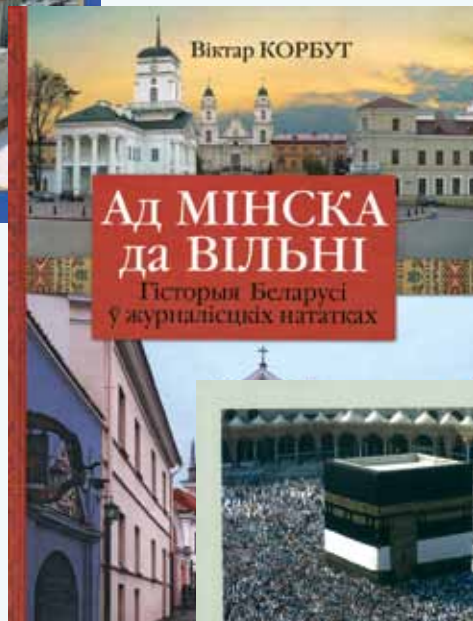
Algimantas Pau-liukonis. Pasaulio žydų istorija. Vilnius. Homo liber. 2016. Vilnius. Petro ofsetas. 535 p., iliustr., žml. Tiražas 400 egz.

p. 25

Vintsas Kreve. Azərbaycan ölkəsi. (Azerstano šalis). Baku. Leidykla „Parlaq imzalar“. 200 p. 500 egz.

p. 13

Віктар Корбут. Ад Мінска да Вільні. Навукова-папулярнае выданне. Мінск. Выдавецтва „Беларусь“. 2016. 495 с. Тираж 1000 экз.

p. 27

Egdūnas Račius. Musulmonai ir jų islamai. Vilnius. Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. 2016. 151 p., iliustr., žml. Tiražas 1000 egz.

p. 27

Vytautas Žeimantas. Lietuvos sporto klubas „Makabi“ 1916 – 2016. Vilnius. Trys žvaigždutės. 2015. 168 p., iliustr.

p. 26

Аляксандр Адамковіч. Беларусы ў Літве: учора і сёння. Вільня. Таварыства беларускай культуры ў Літве. 2010. Кн. 2 bendr. gretut. antr. Lietuvos baltarusiai: vakar ir šiandien.

Кн. 2, 3 Богам па-беларуску. Кą reiškia kalbėtis su Dievu baltarusiškai. Вільня.

Асацыяцыя „Крывія“. 2016. 362 p., iliustr., faks., portr. Tiražas 1000 egz..

p. 25

Lietuvos tautinių mažumų šeštadieninių ir sekmadieninių mokyklų festivalis

Gegužės 14-15 d. Visagine vyko XVI-asis Lietuvos tautinių mažumų šeštadieninių ir sekmadieninių mokyklų festivalis, kurio devizas buvo „Paukščio simbolis mano kultūroje“. Festivalyje dalyvavo armėnų, azerbaidžaniečių, baltarusių, karaimų, kazachų, romų, rusų, totorių, ukrainiečių, vokiečių neformalaus ugdymo įstaigų kolektyvai iš Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Trakų, Vilniaus, Visagino, iš viso 25 mokyklos, kurios atstovavo 16-kai tautybių, apie 250 dalyvių.

ISSN 2029-7394

9772029739001